

LINGUA LATINA

W. B. D. ROUSE

E. J. ANDREW

UC-NRLF



\$B 290 666

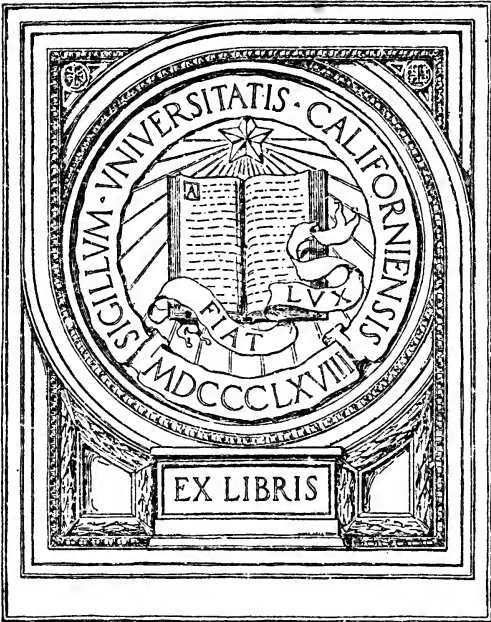
INTE ROMANUS

W. B. D. ROUSE

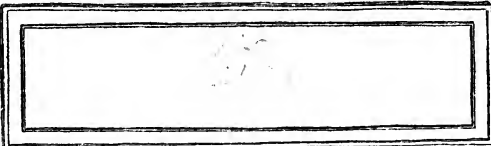
E. J. ANDREW

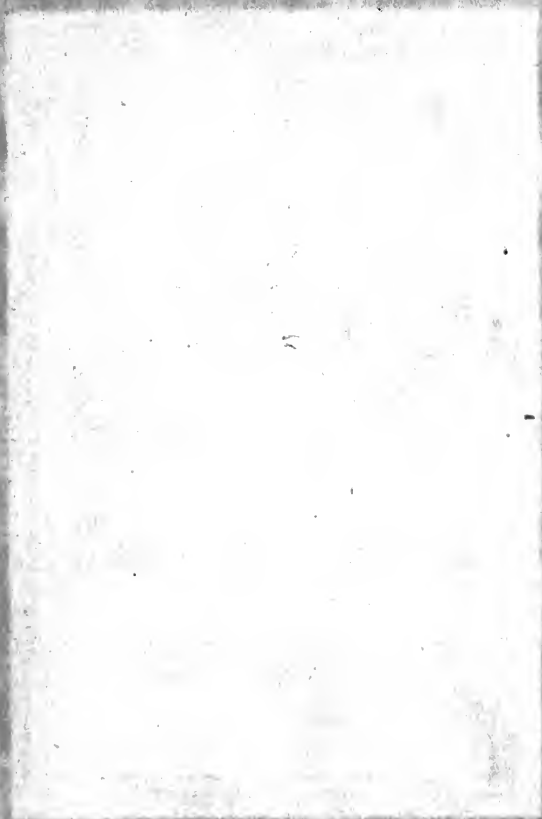
OXFORD

UNIVERSITY PRESS



EX LIBRIS

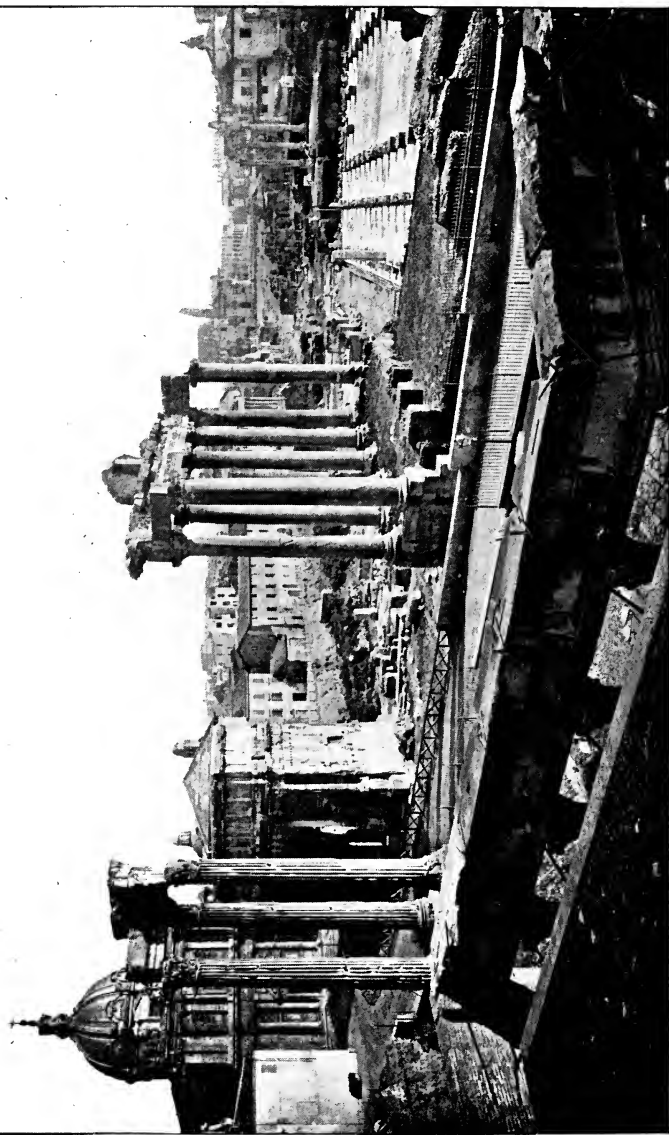








Digitized by the Internet Archive  
in 2007 with funding from  
Microsoft Corporation



*Photo Moscioni*

Forum Rōmānum.

---

LINGUA LATĪNA

---

PUER RŌMĀNUS

BY

R. B. APPLETON, M.A.

AND

W. H. S. JONES, M.A.

---

‘Est quod m̄ane legās, est et quod vespere ; laetis  
Sēria m̄iscuimus, temperiē ut placeant.’

---



OXFORD  
AT THE CLARENDON PRESS  
1913

OXFORD UNIVERSITY PRESS

LONDON EDINBURGH GLASGOW NEW YORK

TORONTO MELBOURNE BOMBAY

HUMPHREY MILFORD M.A.

PUBLISHER TO THE UNIVERSITY

OXFORD  
UNIVERSITY PRESS



## PREFACE

THIS book is meant to fill the gap between a First Year Reader such as *Primus Annus* and the reading of an actual Latin author. It may be begun in the first term of the second year, but the authors themselves prefer to postpone its use until the second term of that year. It will thus probably carry one on until the end of the first term of the third year. Those who prefer to do so may even use it one term later than this. If it is begun in the second term of the second year it will be found advisable to spend the first term of that year in teaching the regular syntax constructions by purely oral work.

Although not a lengthy book, it will be found sufficient for three terms if plenty of conversation is based upon it. Those who feel so disposed may avail themselves of the exercises at the end, but a competent teacher will soon conduct conversations of his own based upon the narrative. This latter course is, indeed, essential to the success of the direct method. Whichever course is followed, the actual reading of the narrative should be at a moderately quick pace, and it is essential that there should be sufficient rapid 'give and take' of conversation between the teacher and the class to maintain a lively interest throughout.

The syntax proceeds on a certain plan; one section is taken up after another and there is plenty of repetition. The book has been tried in the class-room and changed where experience showed that to be desirable. The subject-matter has been taken from ancient authors where it was possible, but the final form is the work of those whose names are on the title-page. Mr. Jones has been responsible for the first twenty-two pages.

The authors wish to acknowledge in no perfunctory manner the kindness of their colleague, Mr. E. Broome. With a readiness to help his friends which only they can fully appreciate, he has bestowed much skilful care upon the illustrations. These are an essential feature of this little book. They also wish most heartily to thank Mr. A. W. Spratt, Fellow and Tutor of St. Catharine's College, for his careful reading of the proofs.

## Ego et vīta mea.

Ego dē mē ipsō, dē parentibus, dē frātre, dē sorōribus, dē amicis, dē omni meā vitā sum tibi nārrāturus. Rōmānus sum puer, annōs nātus duodecim. Nōmina nostra ignōrās; sciō tē ignōrāre; nēmo enim tibi dīxit. Nōmina igitur sine morā dīcam. Primum dē patre. Ille appellātur Sextus Cornēlius Polliō. Sextus ipsum dēsīgnat, Cornēlius gentem, Polliō familiam. Itaque haec habet tria, praenōmen, nōmen, cōgnōmen. Nunc dē mātrem dīcam. Illa nōminātur Terentia. Frātri praenōmen est Gāius; sorōrēs appellantur Prīma, Secunda, Tertia. Ego autem appellor Lūcius.

Quās rēs tū cottidiē facis, eās ego quoque faciō. Ē lectulō surgō, patrem, mātrem, frātre, sorōrēs salvēre iubeō, edō, lūdō adsum, lūdō. In lūdō tamen—mirābile dictū—nōn lūdō sed discō. Magister enim, quī māximē est sevērus, neque mē sinit lūdere neque cēterōs puerōs. Sī lūdīmus, poenās damus. Heu! quantā sevēritate pūnit magister! Ego, ō mē miserum, sciō quantā sevēritate pūniat! Rogāsne quid in lūdō faciāmus? Scribimus, recitāmus, poētās legimus. Rogāsne quōs legāmus poētās? Ego dīcam dum tū discis. Horātī, Vergilī, Terentī legimus omnia opera. Quālēs hī fuerint, et quando vixerint, aliquandō fortāsse discēs. Post lūdum domum redeō. Ut gaudeō, ut gaudēmus omnēs, quotiēns ē lūdō alterō exīmus et alterum lūdum petīmus! Alterō

enim in lūdō, ut iam dixi, discimus; alter lūdus etiam lūsus nōminātur.

Qui simus, mi amice, iam nōvisti; quales simus partim scīs, partim nescīs; ubi habitēmus omnino ignōrās. Heu! multa, immō vērō plūrima vel omnia ignōrās. Opus longum mihi est prōpositum, immō vērō longissimum. Dicam enim de Ītaliā, de Brundisiō, de Rōmā, de aliis terris urbibusque, de militibus nostris, de magistrātibus, de p̄ncipe, de cibō, de vestimentis, de aedificiis, de omnibus rēbus hominibusque.

Pater meus est Brundisīnus; nam Brundisiū habitat. Magistrātum tenet ille, nam Brundisium est mūnicipium in quō duo sunt magistrātūs, qui duumvirī nōminantur. Pater igitur meus summō est honōre apud civēs Brundisīnōs.

Sed fortāsse negās tē scire ubi sit mūnicipium Brundisium. Itaque iubeō tē spectāre tabulam; si spectābis, vidēbis ubi stet mūnicipium. Nōne vidēs? Ecce in ultimō stat angulō Ītaliae, ad orientem versum. Oriēs ea est regiō ubi oritur sōl; occidēs ea est regiō ubi sōl occidit in oceanum; merīdiēs ea ad quam sōl mediā hōrā diēi vertitur; septentriō vel septentriōnes ita nōminatur, quod in eā parte caeli septem sīdera cōspiciuntur, quae septem triōnes vocantur, hoc est, septem bovēs. Nōnnulli autem ursam appellant hoc signum.

Sed regiōnibus caeli relictis ad oppidum revertimus in quō habitāmus ego et pater et māter et ceteri. Domus nostra in viā māximā est sita, in quā viā habitant civēs nōbiliōres. Domum intrās per iānuam, quae semper stat clausa nisi quis intrat. Si vis intrāre, iānuam pultās. Quō factō ecce venit iānitor (is iānuam intus cūstōdit) et iānuam reserat. Iānuā reserātā in vēstibulum imus, deinde in ātrium; sic enim nōminātur aula. Mediō in

atriō est stāgnum, impluvium nōminātum, in quod pluviae cadunt et stāgnum faciunt. Super impluvium nūllum tēctum est, sed spatium apertum quod compluvium vocant. Prope stāgnum est āra ; prope āram stant Larēs.

In ātriō nōs omnēs diem agimus. At dormīmus in cellis, quae multae sunt circum ātrium aedificātae. Servi tamen ante portās cellārum dormiunt.

Post ātrium est tablīnum, quod est prīvātum patris conclāve. Sunt autem bīnae faucēs, alterae ex dextrā, alterae ex sinistrā, per quās in apertum aliquod spatium itur quod peristīlium nōminātur. Circum hoc peristīlium alterae sunt cellae. Postrēmō est aliud conclāve adiūctum, triclīnium quod vocant ; hīc cēnāmus.

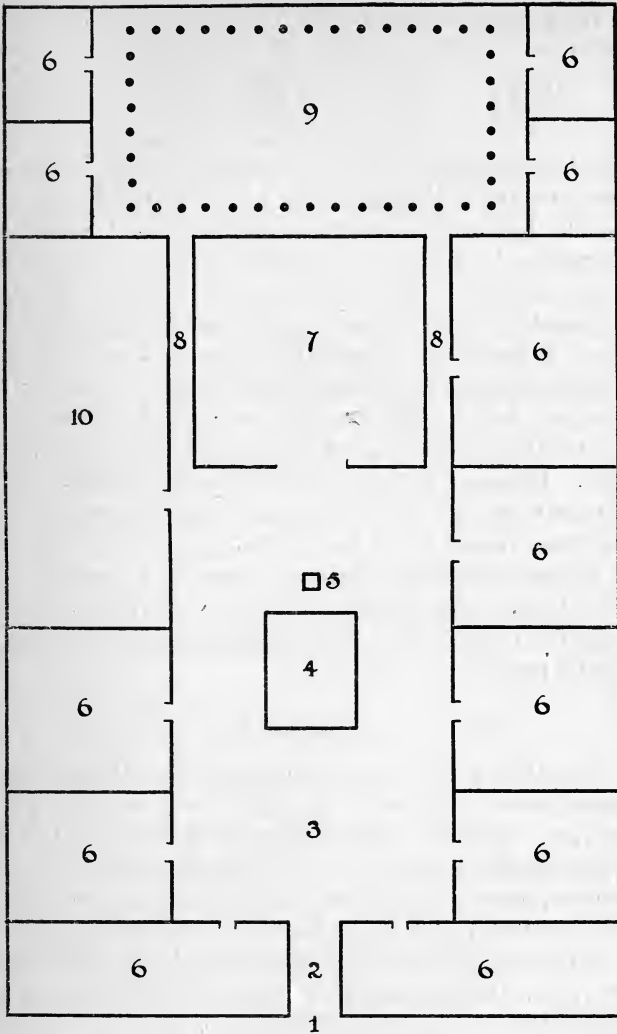
Nunc respondē mihi dē domō interrogantī:—dic mihi per quid domum intrēs. Cūr sedet iānitor in cellā? Cūr iānuam pultās? Num ignōrās? Ō puerum immemorem! Si ignōrās, ego prō tē respondēbō. Sed iubeō tē attentō esse animō, ut discās omnia. Per iānuam intrās domum ; in cellā sedet iānitor ut iānuam cūstōdiat ; pultās iānuam ut iānitor iānuam reseret. Tū iam respondē, si poteris. Cūr est impluvium in ātriō? Ubi dormiunt servi? Potesne mihi dicere cūr istīc dormiant?

### Lūdus.

Scisne quid sit lūdus? Nōne tū quoque lūdum frequentās?

Locus est, in quō litterās discimus. Propriē nōminātur lūdus litterārius. Alii enim sunt lūdī; saltātōrius, ubi discunt saltāre, gladiātōrius, ubi gladiātōrēs pūgnāre discunt. Nōs tamen, ego et amīci mei, lūdum frequentāmus ut discāmus litterās. Ante lūcem lūdum petimus, loculis lacertō sinistrō suspēnsis, et servō vel paedagōgō comitante.

# DOMUS



- |                |                         |              |               |
|----------------|-------------------------|--------------|---------------|
| 1. Iānua.      | 2. Vēstibulum.          | 3. Ātrium.   | 4. Impluvium. |
| 5. Āra.        | 6. Cellae vel Cubicula. | 7. Tablinum. | 8. Fau ēs.    |
| 9. Peristylum. | 10. Triclinium.         |              |               |

Ōlim puer quīdam ad portam lūdi hōs cecinit versiculōs :—

Quid tibi nōbiscum est, lūdi scelerāte magister,  
invisum pueris virginibusque caput?

Heu! audit magister ipse. Statim alterum iubet in umerōs eum sublevāre, alterum pedēs retinēre, dum ipse virgis caedit. Ego taceō, nē in mē quoque saeviat. Ō crūdēlem magistrum! Nōn male Horātius magistrum suum dixit esse 'plāgōsum'. Quot plāgās, quot verbera pati cōgimur!

Magister in cathedrā solet sedere, nōs circum eum sedemus. Ē parietibus dependent tabulae; nōn procul in angulō stant capsae, in quibus librī poētārum servantur. Nōs discipulī dextrā tenemus calamum, sinistrā aut papȳrum aut tabulam cērātam, quam in genū dēponimus ut scribāmus. Discimus scribere, recitare, rationēs dūcere. Iam litterās Graecās et Latīnās ā grammaticō didicimus; mox ā rhētore discam artem rhētoricam.

Plērumque poētās recitāmus, praesertim Horātium et Vergilium. At scriptōrēs rērum nōn omittimus. Ōlim magister praeclāram nōbis recitāvit historiam, quam ego iterum recitābō.

Dē milite fortissimō sed ignōtō.

Imperātor Poenus in terrā Sicilia bellō Carthāginiēsi primō contrā Rōmānōs pugnāns locōs idōneōs prior occupat. Milites Rōmānī summā cum difficultāte ad locum pergunt periculōsum et insidiis obnoxium. Tribūnus quīdam ad cōsulem venit ostenditque cito omnēs esse peritūrōs. 'Imperā,' inquit, 'si rem servāre vis, ut quadringenti aliqui milites ad montem illum eant atque occupent. Hostēs ubi viderint, fortissimus quisque in illōs praevertetur, atque illi sine dubiō quadringenti occi-

dentur. Sed occupātis hostibus in eā caede, exercitum ex hōc locō educere poteris. Alia via salutis nulla est.' 'Sed istōs,' inquit, 'quadringentōs ad eum locum quisnam erit qui ducat?' 'Si alium,' inquit tribūnus, 'nēmīnem habēs, ego ducam. Hanc meam tibi et reipublicae animam dō.' Cōsul tribūnō grātiās agit; tribūnus et quadringenti proficiscuntur. Locō occupātō Rōmāni milites circumveniuntur, circumventi repūgnant. Intereā cōsul Rōmānum exercitum in locōs tūtōs subducit. Di immortālēs tribūnō militum dignam dederunt fortunam. Nam multis volneribus saucius inter mortuōs cōgnitus est. Convaluit, et saepe postea reipublicae serviit. Multi alii bene de reipublicā meriti signis, status, monumentis ob virtutem decorantur; illius tribūni haud minor est laus; nē nōmen quidem usque ad nōs permāsit.

### Cēna.

Heri pater meus amicōs suōs ad cēnam vocavit. Nōnā hōrā adveniunt convivae, in quibus erant senātōrēs duo Rōmāni, et ipse cōsul, vir summae dignitātis. Omnēs ā servis dēducuntur in atrium; illinc in triclinium, ubi cēnātur. Ego tamen nōn comitor convivās; quam vellem cēnae adfuissem! Sed pueris in tricliniō nullus est locus; viris solum cēnae illae splendidae parārī solent. Prōmisit tamen mihi pater mē mēnsis secundis adfore ut aliquid ex poetis declāmārem. Multa enim et pulchra didici carmina.

Primum mēnsis impositus est gustus, quō magis edere cuperent convivae. Deinde (rēcta enim erat cēna) multa alia inferuntur fercula, ut piscēs, capōnēs, aper; neque aberant lactūca, brassica, pānis. Quibus omnibus cōsumptis, continuō secundae mēnsae appōnuntur.

Nunc tandem mē petit servus et ut carmen declāmem

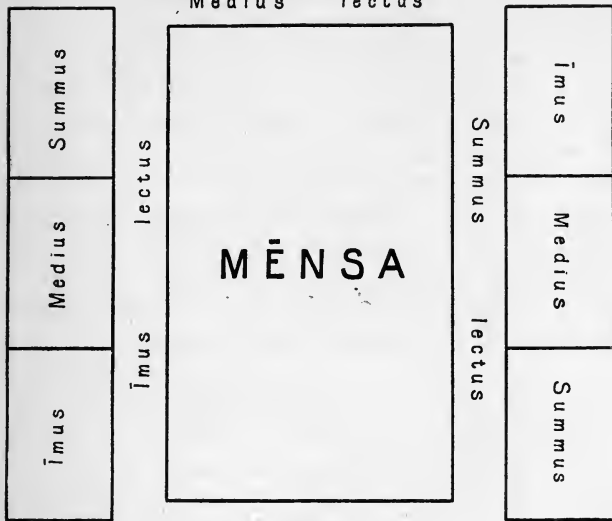
intrōdūcit. Statim sequor nōn sine spē praemiī; carmine enim recitātō quis praemium mihi neget? Ingrēssus triclinium vidī convīvās ordine positōs. Trēs erant lectī, quōs ita dispositōs vidī:—Medium, summum ad dextram, imum ad sinistram. In ūnō quōque lectō trēs convivae accumbēbant, quōs ita ā dextrā numerō:—summi lectī summum medium imum; mediī lectī summum medium imum; imī lectī summum medium imum. His visis convīvās salutō, salutātisque prope iānuam stō et patris iūssa exspectō. Ille cum rīsū exclāmat ‘Ēn declāmātor noster! Recitā nōbīs aliquid, mi Lūci; nam magister tuus dicit tē optimē declāmāre posse’. Hōc dictō omnēs in mē oculos convertunt, et ego carmen Catulli haud ignōtum recitō. Scis dē quō Catullus loquātur; dē Lesbiae passere.

Lūgēte, ō Venerēs Cupidinēsque;  
passer mortuus est meae puellae,  
passer, dēliciae meae puellae,  
quem plūs illa oculis suis amābat:  
nam mellitus erat suamque nōrat  
ipsam tam bene quam puella mātrem.  
nec sēsē ā gremiō illius movēbat,  
sed circumsiliēns modo hūc, modo illūc,  
ad sōlam dominam usque pīpilābat.  
quī nunc it per iter tenebricōsum  
illūc, unde negant redīre quemquam.  
at vōbīs male sit, malae tenebrae  
Orci, quae omnia bella dēvorātis:  
tam bellum mihi passerem abstulistis.  
vae factum male! vae miselle passer,  
tuā nunc operā meae puellae  
flendō turgiduli rubent ocelli.



Īmus	Medius	Summus
------	--------	--------

Medius lectus



Cyathus



Amphora



Cyathus



Crâter

Ad haec omnēs, ‘Optimē’ clamant, ‘declamās.’ Et convīva quīdam ‘Putō’, inquit, ‘istum puerum, Cornēli, poetam ipsum futurum esse. At aliud declamet, precor : dulci enim vōce est praeditus.’ Hīs laudibus arrectus, illud quoque carmen declamō.

Issa est passere nēquior Catulli,  
Issa est pūrior oſculō columbae,  
Issa est blandior omnibus puellis,  
Issa est cārrior Indicis lapillis,  
Issa est dēliciae catella Publī.  
hanc tū, sī queritur, loquī putābis :  
sentit tristitiamque gaudiumque.  
collō nīxa cubat capitque somnōs,  
ut suspīria nulla sentiantur.  
hanc nē lūx rapiat suprēma tōtam,  
pictā Publīus exprimit tabellā,  
in quā tam similem vidēbis Issam,  
ut sit tam similis sibi nec ipsa.  
Issam dēnique pōne cum tabellā :  
aut utramque putābis esse vēram,  
aut utramque putābis esse pictam.

Iterum plaudunt omnēs, negant tamen sē scire ā quō carmen scriptum sit. Rogant num Mārtialis sit carmen. Ego aiō; tum crustulis aliisque dēlectāmentīs onerātus exeō.

### Iter.

Brundisium reliquimus; nunc Rōmae habitāmus. Quantulā sententiā quantam rērum mūtatiōnem comprehendī! sed idem ego sum qui antea; idem Rōmae sum qui Brundisiī eram. Quid enim dicit Horātius?

Caelum nōn animum mūtant qui trāns mare currunt.  
Scilicet pater meus Rōmam ā Caesare arcessītus est;

intrā trīdium imperātum est ut proficiscerētur. Relinquendum erat Brundisium, domus relinquenda de qua dīcēbam, iter longum faciendum.

Summā celeritāte impedimenta collēgimus, collectisque discessimus, alii rēdis vecti, alii equis; impedimenta autem servi mūlis imposuerunt. Mūli enim clitellās portant, in quibus repōnimus impedimenta.

Longum est iter Brundisiō Rōmam; distant enim inter sē milia passuum trecenta quinquāgintā septem. Hoc est iter dierum quindecim sēdecimve. Cottidiē autem sub noctem ad dēversōrium aliquod dēvertimus ut pernoctemus.

Quot loca nova adii, quot dēversōria! et in ūnō quōque dēversōriō est caupō, alius benignus, alius malignus. Advenientes excipiunt, abeuntēs dīmittunt, nōn sine rixā aliquandō. Primum iter est imbribus corruptum; unde factum est ut lutō morātī fessique Rubōs post quadrīdium dēmum pervēnerimus. Postrīdiē Canusium vecti sumus, ubi pānis quam māximē est lapidōsus. Inter pānem illum et lapidem vix quicquam interest. Aliter autem rēs sē habet in eō oppidulō, ad quod sextō diē pervēnimus, cūius nōmen memoriā excidit; hīc enim pānis est pulcherrimus, sed aqua, rērum vilissima, pretiō vēnit. Hīc quoque mūli clitellis liberantur, et ad dēversōrium dēvertimus, ut aliquantulum requiesceremus. Ego et frāter lūsum imus, pater et māter dormitum. Semper equidem miror, quam ob rem hominēs adulti tantō opere ament somnōs. Quantō enim melior est lūsus!

Posterō diē Trivīcum advēnimus, ubi nūllum erat dēversōrium, sed villa cūiusdam amīci nōs excēpit. Deinde per montēs rēctā viā Beneventum vēnimus. Hīc locus dīgnum sē nōmine suō propriō dēmōstrāvit. Est enim nōmen eius rē vērā fātāle et inauspicātum Maleventum, et

nōs rē vērā malō sumus ventō oppositi. Nempe hospes noster in dēversōriō cēnam nōbīs sēdulō in culinā parābat ; turdōs pinguissimōs in igni versābat ; subitō malus ille ventus corripuit flammam, flamma per veterem culinam dēlāpsa summum tēctum lambere properābat, et ipse hospes paene ārsit. Turbātur per domum, clāmātur, ululātur. Convīvae avidī rapere cēnam ex periculō, servi aquam afferre ad flammās exstinguendās, nōs ridere omnia. Cēnam ēdimus sēmiūstam.

Post haec Capuam pervēnimus, ubi lūsum iimus ego et frāter ; pilā lūsimus tōtā hōrā. Pilā lūdīmus hōc modō. Stant in tribus angulis trēs lūsōrēs, quōrum ūnus quisque pilam tenet ; pilāsque quō quisque volt mīttunt. Ubi lāpsa ex manibus cadit pila, vītium est. Peritiōrēs lūdendi et dextrā et laevā excipere possunt, sed quis potest ūnā trēs excipere ? Id quod et mihi accidit. Ūnam enim dextrā excēpi, alteram laevā, tertia medium nāsū contigit ; unde factum est ut et sanguis efflūxerit, et finis lūdi sit factus.

Ubi postridīe iter iterum incēpimus, pater meus, homo doctissimus, multa dē Hannibale nōbīs disseruit ; id quod et mihi et frātrī valdē displicuit ; num enim rēda lūdus litterārius ? Num pater Orbilius ille, cūius ferulae manum subdūxit Horātius ? Quippe nōs digitis micāre cupiēbāmus, ille autem semper dē Hannibale. Quid ad nōs Hannibal ? Quid si ūnam hiemem Capuae trivī, quid si militēs eius mollēs facti sunt luxuriā ? Quid si vicit eum Q. Fabius Māximus cūctātor ? In discendō nōs quoque cūctātōrēs sumus. Si ille cūctandō restituit rem pūblicam, nōs cūctandō vincimus ipsum cūctātōrem.

Ubi finis docendī est factus, iam licuit digitis micāre. Lūdīmus hōc modō. Alter subitō manū erigit, erectaque manū digitōs aliquot modo extendit modo comprimit ;

alterius est dicere quot digitōs extenderit. Hōc diē nōs itineris pertaesum est propter Hannibalem.

Deinde viā Appiā per Sinuessam, ubi primum vidimus mare Tyrrhēnum, tendimus Formiās, mox per oram maritimam, dēnique tendimus Fundōs, ubi noctem perēgimus. Fundis ā praefectō salūtātī sumus, homine (ut vidēbatur) Insānō ; nam ita glōriōsus erat ut speciem praetōris prae sē ferret. Fundi enim praefectūra est, nōn mūnicipium ; ille autem nōmen praetōris sibi arrogāvit. Aderat igitur togā praetextā et lātō clāvō indūtus. Ō rem rīdiculam ! Ō hominem vānum !

Ubi Fundis discessimus, rīdēbāmusque hominis glōriam ac vānitātem, māter nostra, ‘ Heus vōs,’ inquit, ‘ voltisne fābulam vōbis dē grāculō dicam ? ’ Cui ego, ‘ Dic, precor,’ inquam, ‘ dic, dummodo nōn sit cōgnātus Hannibalis.’ At māter, ‘ Favēte,’ inquit, ‘ linguis, et audiētis. Iūppiter rēgem avium creāre cum vellet, certō diē conventum avium indixit, quō omnēs adessent, isque avem omnium fōrmōsissimam praeficeret rēgem. Tum grāculus, dēfōrmitātī suae diffisus, nemora atque arva peragrāvit, plūmāsque quās pulcherrimās ubique vidēbat collectās sibi circumposuit. Ita pāvōnis aliārumque avium plūmīs fōrmōsissimus omnium est factus. Diēs indictus advenit, avēsque omnēs ad Iovem advolant. Neque aberat ipse grāculus, variō plūmārum colōre splendidissimus. Iam Iūppiter hunc rēgem erat factūrus, ut omnium dignissimum, sed cēterae Irātae propriam singulae plūmam ei abstulērunt ; isque ita nūdātus iterum grāculus, ut ante, factus est.’

Quā dictā fābulā, ‘ Cūr,’ inquit frāter, ‘ fōrmōsissimum Iūppiter factūrus erat rēgem ? Nōnne dignior rēgnō erat fortissimus atque prūdētissimus ? ’ Tum ego, ‘ Sed quis,’ inquam, ‘ creātus est rēx ? ’ Sed illa ‘ Nōlite ’ inquit

‘nimis multa rogāre. Fābula dēmōnstrat quam ineptum sit aliōrum virtūtēs sibi arrogāre, ut facit ille praefectus. Sed satis collocūti sumus; ecce, Ānxur!’ Tum vidēmus oppidum saxīs lātē candentibus impositum, unde per canālem lintre iter erat faciendum.

Oppidum erat nautīs et caupōnibus differtum. Quanta conviciā inter puerōs nautāsque! Aes exigitur, mūla adli-gātur: ‘Hūcappelle lintrem! Propius, propius, nē in aquam dēcidāmus! Quid? Trecentōs inseris? Lintrem dēmergēs, improbe! Ohē, iam satis est!’ Sic tōta hōra abit. Ubi tandem cōnscendimus, rēpitque mūla per rīpam, mali culicēs palustrēsque rānae somnōs adimunt, dum nauta, qui lintrem gubernat, et viātor, qui mūlam dūcit, cantant mūtua. Tandem mūliō, fessus ac vinō madidus, dormire volt; mūlam pāstum ēmittit, retinācula saxō religat, supīnusque stertit.

Iam diēs aderat; expergiscimur, et sentīmus lintrem nōn prōcēdere. Statim pater meus, homo cerebrōsus, prōsilit, ac nautae caput lumbōsque fuste dolat; et vix dēmum quartā hōrā ad Forum Appiī expōnimur.

Hinc profecti Rōmam pervēnimus; diē sextō decimō postquam Brundisiō exiimus.

Diē igitur sextō decimō iter dēmum cōnfēcimus, namque, ut dixi anteā, per trīduum prīmum imbribus erāmus oppressi. Sed Rōmam tandem laeti pervēnimus. Per portam Capēnam urbem intrāmus. Quantam multitudinem hominum! Quot milites! Quantum clamōrem! Crēdideram equidem similem fore Rōmam nostrō Brundisiō. Sed inter aliās urbēs tantum effert caput quantum quercus inter dūmēta.

Ad portam Capēnam omnibus est dēscendendum ab equis carrisque; per viās enim urbis equis rēdisque vehi noctū quidem licet, diē nōn licet. Nōbīs tamen licuit,

quia pater meus magistrātus est summae dignitatis. Vehmur igitur praeter Circum Māximum ad pontem Tiberīnum, deinde relicto ponte per arborēs Iāniculum ascendimus, ubi amicus patris mei domum magnificam habet. Intrāmus, salutāmus et salutāmur, ad cēnam vocāmur; cēnāti in hortos eximus ut a summō monte urbem spectēmus. Admirantibus nobis hospes noster versus declāmat, quos poeta clarissimus de villā suā composuit. Audite.

Iulī iūgera pauca Mārtialis,  
hortis Hesperidum beatiōra,  
longō Iāniculī iugō recumbunt.  
hinc septem dominos videre montes  
et totam licet aestimare Rōmam,  
Albānos quoque Tusculosque collēs,  
Fidēnās veterēs brevēsque Rubrās.  
illinc Flāminiae Salāriaeque  
gestātor patet essedō tacente,  
nē blandō rota sit molesta somnō,  
quem nec rumpere nauticus tumultus,  
nec clāmor valet helciariōrum,  
cum sit tam prope Mulvius, sacrumque  
lāpsae per Tiberim volent carinae.  
hoc rū, seu potius domus vocanda est,  
commendat dominus; tuam putābis,  
tam nōn invida tamque liberālis  
tam cōmī patet hospitalitāte.

Nōne sunt summā arte compositi, summō ingenio? Postquam hospes declāmāvit, omnēs plausimus; deinde redimus dormitum, quia tam longō itinere fatigati cupimus otio nostrō fruī, ut crās urbem propius spectēmus.

## Rōma.

Longum est omnia, quae Rōmae sunt, dēscribere. In septem montibus aedificāta est urbs Rōma; monte Palātīnō, monte Aventīnō, monte Capitōlīnō, colle Quirīnālī, colle Vīminālī, monte Esquilīnō, monte Caeliō. Quōrum cūr duo sint collēs nōminātī, quīnque montēs, nesciō equidem. Trāns Tiberim sunt etiam Iāniculum et mōns Vāticānus. Inter Palātīnum, Capitōlīnum, Esquilīnum, situm est Forum. In monte Palātīnō erat prīma urbs, quam nōinant Rōmam quadrātam, cūius mūrus adhūc manet.

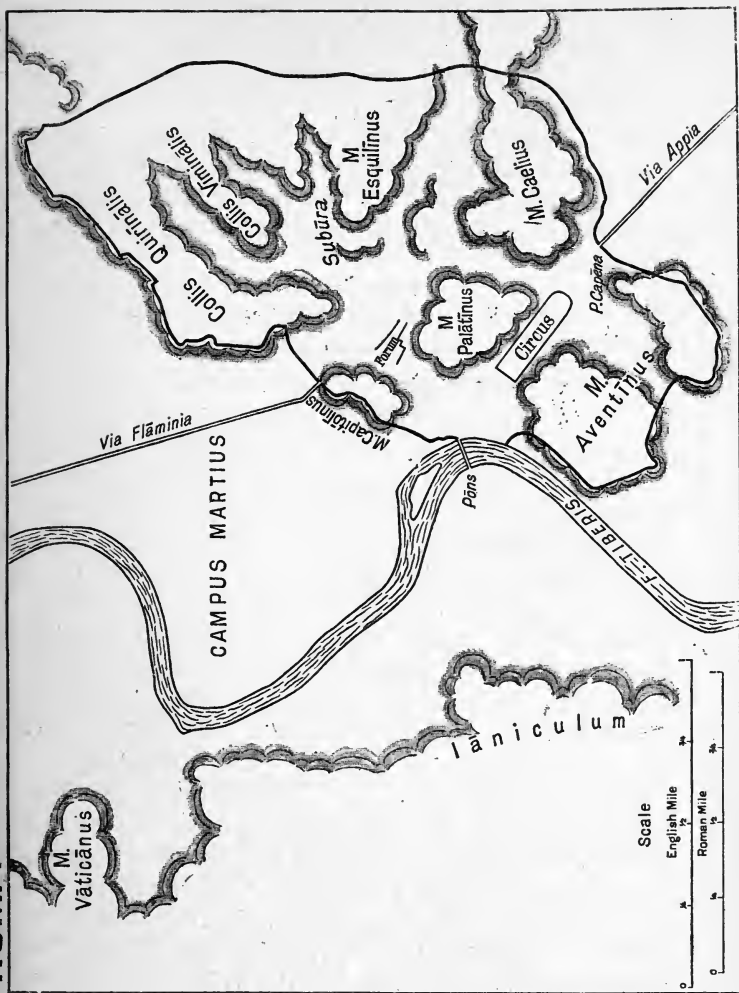
Hērī in Forum dēscendimus. Hīc ad īmum Palātīnum vīdimus Ātrium Vestae. In Forō sunt ā sinistrā tabernae veterēs, ā dextrā tabernae novae; in mediō lacus Curtius, in quem iuvenis ille nōbilis dēsilit, ut patriam moriendō servāret. Adversa autem cōspicimus rostra, quae pulpita sunt ex quibus orātōrēs orātīōnēs habent ad populum. Circum Forum alia sunt aedificia: Cūria, in quā dēliberat senātus; Rēgia, in quā habitat Pontifex Māximus; trēs Basilicae, Porcia, Aemilia, Iūlia. In Basilicīs iūdicia conveniunt, negōtiātōrēs rem agunt.

Hinc per Viam Sacram ascenditur in Capitōlium. Hāc viā triumphantēs vehūntur ducēs, ut grātiās agant Iovi Capitōlīnō. Habet Capitōlium duo capita; in alterō templum est Iovis, in alterō Arx.

Inter Vīminālem et Esquilīnum est Subūra. Hīc habitant plēbēī; virī autem lautissimī in Palātīnō. Sunt alia quoque fora; forum Iūli, quod fecit C. Iulius Caesar, et forum Augustī, quae duo cum forō Rōmānō tria sunt fora māxima; sed est et forum holitōrium, ubi holera vendunt, et forum boārium, in quō bovis est statua māgna.



# RŌMA



Ut tria sunt fora, sic tria theātra in quibus ludōs scaenicōs spectāmus. In Circō Māximō cursūs sunt equōrum, in Amphitheātrō gladiātōrēs inter se pūgnant. In thermis balneisque lavāmur.

Sed de his longum est narrāre; haec hāctenus. Vereor enim nō tē tantum Rōmae taedeat quantum mē Hannibalis.

Dum per urbem ambulō, vidī in Vicō Tuscō domum spatiōsam atque magnificam, cuius ad frontem erat titulus huiusmodi:

DOMVS HAEC  
LOCĀTVR  
EX KALENDĪS IVLĪS  
CONDVCTOR CONVENĪTŌ BALBVM  
M. FRONTŌNIS SERVVM.

Dum haec perlegō risit aliquis ex comitibus. Cui ego 'Quid ridēs?' inquam. At ille 'Num ignōrās' inquit 'infāmē esse hanc domum? Mānēs enim hīc habitant. Per silentium noctis sonus ferrī auditur et strepitus vinculōrum. Mox appāret simulācrum, senex prōmissā barbā et horrenti capillō et crūribus et manibus catēnās ferreās gerit quatitque. Incolae terrōre percūsi tōtā nocte vigilant; unde morbus insequitur, crēscēte autem timōre, mors etiam. Inde dēserta stat domus, ut vidēs, tōtaque illi mōnstrō relicta. Prōscripsit tamen M. Frontō, vir callidissimus, si quis tantī malī ignārus condūcere velit'.

Post aliquot diēs dum per vicum eundem ambulāmus, titulum dēreptum vidimus, iānuam apertam; audivimus philosophum aliquem condūxisse. 'Ō stultum' inquam, 'mox eum temeritātis paenitēbit.' 'Immō vērō' inquit comes 'de omnibus certior est factus. Nam cum audivisset, quantula esset pēnsiō, vilitātem suspiciātus, tantō acūmine singula quaerit ut decipi nōn possit; sed nihilōminus, immō tantō magis condūcit.' At ego, 'Vereor tamen nō hominem

# ITALIA



1. Brundisium. 2. Rubī. 3. Canusium. 4. Trivicum. 5. Beneventum.  
6. Capua. 7. Sinuessa. 8. Formiae. 9. Fundī. 10. Anxur. 11. Forum  
Appii. 12. Rōma.

paeniteat aliquandō.’ Abimus, et quid eventūrum sit exspectāmus.

Postrīdiē nōn cēssāmus adire domum; turba adest mājima, fūnus dūcitur, nēniās canunt, exsequiās eunt omnēs. ‘Nōnne dixi’ inquam ‘fore ut paenitēret philosophum illum temeritātis? Herī domum condūxit, hodiē sepelitur’. Statim ex turbā ‘Favē linguā’ exclāmat aliquis ‘vivit enim adhūc philosophus, et ipse hominem sepelit’. Tunc ego admirātus ‘Quid ergō’ inquam ‘factum est, bone vir?’ Ille in hunc modum respondet: ‘Ubi advesperāscere coepit iubet sterni sibi in primā domūs parte, poscit cērās, stilum, lūmen; suōs omnēs in interiōra dīmittit; ipse ad scribendum oculōs, manum, animum intendit, ne vacua mēns simulācra et inānēs metūs fingeret. Initiō nihil nisi silentium noctis; dein concuti ferrum, vincula movērī. Ille nōn tollere oculōs, nōn remittere stilum, sed firmāre animum. Tum crēbrēscere fragor, adventāre, ac iam est in līmine, iam ut intrā līmen audiri. Respicit; videt agnōscitque nārrātam sibi effigiem. Illa stābat innuebatque digitō, similis vocanti; hic rūsus cērīs et stilō incumbit. Illa scribentis capiti catēnās insonābat; hic rūsus respicit, videt idem quod antea innuentem, nec morātus tollit lūmen et sequitur. Ībat illa lentō gradū, quasi gravis vinculis; postquam dēflexit in āream domūs, repente dilāpsa est in aurās. Hic autem locum effodit; inveniuntur ossa catēnīs inserta atque implicita, quae collēcta iam sepeliuntur.’ Quibus audītis, exclāmō ‘Et sunt tamen qui negent esse mājēs. Adeant igitur, et discant ab expertis’.

### Nocturna Lemūria.

Domum reversus patrem rogāvī num et apud nōs essent mājēs. ‘Nōn putō esse’ respondit, ‘namque domō nostrā quotannis omnēs eiciō.’ ‘Mājēs eicis, o pater!’

exclāmāvi. ‘Immō hodie’ inquit ‘eiciam ; eiciendī enim sunt a. d. VII Īdūs Māiās—Māius scilicet mēnsis ā nōmine māiōrum dūcitur—et dum tū in lectulō dormīs ego mediā nocte sacra quaedam, quae Nocturna Lemūria appellantur, celebrābō, nē ūllae lārvae apud nōs habitent.’ Quae cum audivissem mātrem orāvī ut ad mediam noctem mihi pervigilāre liceret, ut patrem vidērem haec sacra agentem ; mātēque benigna veniam mihi dedit. Nunc igitur quod vidī vōbīs nārrābō. Nam pater, veteris memor ritūs, mediā nocte surgit, nūdīsque pedibus per domum ambulat. Extentā dextrā signum sacrum dedit, nē lārvae occurreret ; signum fecit hōc modō—salūtārī digitō minimōque extentīs, medium et minimō proximum pollice iūctōs in palmam dēpressit. Deinde mantīs lāvit pūrās atque septem fabās nigrās orī imposuit, aliāsque fabās, voltū āversō, suprā umerum iēcit ; sed dum iacit

‘Hīs’ inquit, ‘redimō mēque meōsque fabīs’.

Noviēns hunc dixit versum, neque respēxit ; fabās umbra putātur colligere, et, nullō vidente, hominem ā tergō sequī. Ubi rūsus aquā pater sē lūstrāvit et aere tinnitum fecit, orāvī ut umbrae ē tēctīs suis exirent. Noviēns clāmāvit ‘Mānēs exite paternī’ ; tum dēmum respēxit et sacra rīte sunt perācta.

### Dē mānibus.

Etenim poētae docent esse mānēs, nam meminī mē hoc carmen apud Propertium lēgisse :—

Sunt aliquid mānēs, lētum nōn omnia fīnit,

lūridaque ēvictōs effugit umbra rogōs.

Cynthia namque meō vīsa est incumbere fulcrō,

murmur ad extrēmae nūper humāta viae :

cum mihi somnus ab exsequiīs pendēret amōris,

et quererer lectī frīgida rēgna mei.

eōsdem habuit sēcum, quibus est elāta capillīs,  
eōsdem oculōs, laterī vestis adūsta fuit.  
et solitum digitō beryllon adēderat ignis,  
summaque Lēthaeus triverat ōra liquor :  
spīrantisque animōs, et vōcem mīsit, at illi  
pollicibus fragilēs increpuere manūs.

Condiscipulī tamen meī nōnnumquam mē irrident quod  
cōnfitear mē crēdere esse mānēs ; eīs autem versūs Horātī  
commemorō.

Somnia, terrōrēs magicōs, mirācula, sāgās,  
nocturnōs lemurēs portentaque Thessala rīdēs ?

Immō vērō patrem iterum rogāvi quid ipse dē mānibus  
rē vērā cēnseret. ‘Haud sciō’ respondit ‘an mānēs rē  
vērā sint. Erat enim mihi quondam amīcus pauper, ē  
puerō claudus, quī rūri habitābat. Ōlim advena quīdam  
forēs vesperī pulsāvit ; pauper ille iūssit alterum intrāre,  
quī intrāvit vinumque poposcit ; ille ōrāvit hunc ut ipse  
cyathum quaereret, sē enim quippe quī claudus esset  
cyathum quaerere nōn posse. Advena igitur rogāvit  
quamdiū claudus esset, pauperque respondit sē ē puerō  
fuisse. Cui advena “Possum” inquit “tē sānāre. Si  
laurī frondēs vīnō hōc tuō imbūtās per complūrēs diēs  
ēderis in pristinam corporis valētūdinem redigēris ; sed  
deōs praecipuē cūrā rīte colās”. Quae praecepta amīcus  
meus religiōsē secūtus mentem sānam, ut dīcitur, in  
corpore sānō adeptus est. Hic advena palliō erat amictus  
purpureō, quāle nēmo antea illā in regiōne umquam vīderat ;  
neque quisquam ē praetereuntibus virum tāli habitū  
amictum ūsquā post merīdiem vīdit. Mihi saltem nōn  
dubium est quīn imāgō fuerit.’

## Dē somniis.

Cum pater mihi hanc fābulam dixisset valdē gaudēbam quod ille quoque putābat esse mānēs. Sed quia cōgnōscere volebam quid dē somniis cēnsēret, rogāvī eum num somnia quoque essent vēra; quī mihi respondit vēra alia, alia falsa esse: 'Nōne meministi, mī fili,' inquit 'quid Vergilius scripserit?

Sunt geminae somni portae, quārum altera fertur  
cornea, quā vērīs facilis datur exitus umbrīs,  
altera candenti perfecta nitēns elephantō,  
sed falsa ad caelum mittunt insomnia mānēs.'

Cēterum ut bene intellegās nōnnūlla somnia vērūm praedicere fābulam tibi nārrābō, si modo attentō eris animō.

### Somnium vērūm.

'Cum duo quīdam Arcades familiārēs iter unā facerent, et Megaram vēnissent, alter ad caupōnem, ad hospitem alter dēvertit. Uterque cēnātus cubitum iit; deinde ei quī erat in hospitiō alter vīsus est in somnīs orāre ut subveniret, quod sibi ā caupōne nex intenderētur.

Is primō perterritus somniō surrēxit; deinde cum sē collēgisset, idque vīsum prō nihilō habendum esse dūxisset, recubuit; tum dormienti idem ille vīsus est orāre nē, cum sibi vivō nōn subvenisset, mortem suam inultam esse paterētur; sē interfectum in plaustrum ā caupōne esse cōniectum, et suprā iniectum stercus. Petiit ut māne ad portam adesset, priusquam plaustrum ex oppidō exiret. Hōc iam somniō commōtus māne bubulcō obvius fit ad portam; quaerit ex eō quid in plastrō esset. Ille perterritus fūgit; mortuus ērutus est; caupō rē patefactā poenās dedit.'

Quā auditā fābulā frāter meus dīxit sē prōverbium—  
'Nōn omnēs stertentēs dormiunt' audiisse, nescire tamen  
quid significāret; cui pater 'Hoc quoque', inquit, 'alte-  
rum nārrandō somnium expōnere tibi possum,' statimque  
hoc nārrat somnium.

### Trium somniantium fābula facēta.

Ōlim trēs comitēs, quōrum duo mercātōrēs urbāni,  
tertius rūsticus quīdam erat, ad templum quoddam nūminis  
colendī causā profecti sunt; quibus prōgredientibus  
viatica dēficere incipiēbant. Mox ad tantam inopiam  
redacti sunt ut vix quicquam farris manēret. Quae cum  
urbāni illi callidi intellexerent hōc modō inter sē col-  
loquēbantur. 'Parum pānis iam nōbīs restat; comes  
tamen noster edendō nimis indulget, quāpropter necesse  
est cōnsilium inire quō sī quid habēmus eō insciō edāmus.'  
Cum igitur pānem aquā sparsum manibusque tractātum,  
prope ignem, ut coquerētur, posuissent, rūsticum illum  
dēcipere cōstituērunt atque hōc modō eum allocūtī sunt:  
'Omnēs statim dormiāmus, sitque pānis eī praemium qui  
ex nōbīs somnium viderit mirābilissimum.' Quō pāctō  
omnēs cubitum eunt. Rūsticus autem, fraudis aliquid  
suspiciātus, pānem sēmicoctum ex igni extractum sōlus  
tōtūm dēvorāvit, iterumque sē somnō dedit. Nōn ita  
multō post alter negōtiātor, tamquam mirābili quōdam  
somnia perterritus, surgere incēpit, alterīque negōtiātōri  
quam ob rem ita timēret rogantī, respondit: 'Māgnō  
terrōre māximāque ob somnium admirātiōne affectus  
sum. Duo enim genīi mihi vidēbantur appropinquāre,  
summāque cum laetitiā mē ad Ēlysium comportāre.' Cui  
comes 'Mirābile nīmīrum' inquit, 'somnia nārrās;



mirābilius tamen audī; namque ego duōs percipiēbam geniōs quī mē ad Tartarum portābant.’

Quae cum rŭsticus ille audīret etiam tum dormire simulābat; urbānī tamen ut dolus sibi bene prōcēderet eum excitāvērunt, quī, admīrantī similis, callidē rogāvit ‘Quis mē vocat?’ Cui respondērunt urbānī ‘Comitēs sumus tui’. Quae cum audīvisset ille ‘Quō modō’ rogāvit ‘iam redīvistis?’ ‘Numquam,’ respondērunt, ‘hinc abīvimus; cūr reducēs vocās quī numquam abīvimus?’ Quibus rŭsticus ille ‘Genī duo’, respondit, ‘mihi vidēbantur alterum vestrum ad Ēlysium, ad Tartarum alterum auferre, et mēcum reputābam neutrum hūc reditūrum esse unde, ut poēta dīcit, negant redire quemquam; itaque ego experrēctus pānem tōtum sōlūs dēvorāvī.’

Quae cum audīvisset frāter meus dixit sē iam intelligere quid significāret prōverbium: ‘Nōn omnēs stertentēs dormiunt.’

### Causae somniōrum.

Posterō diē, ut accidit, hanc sententiam apud Tullium in lūdō recitābāmus. ‘Quae in vitā ūsūrpant hominēs, cōgitant, cūrant, vident, quaeque agunt vigilantēs agitantque, ea cuique in somnō, accidunt.’—Quae cum audirem nōn poteram mē retinēre quīn puerum recitantem interpellārem magistrumque rogārem nūm rē vērā putāret hās esse somniōrum causās. Iste autem magister, interrogātiōne meā neglectā, dixit oportere omnēs, dum alius recitat, tacere, iussitque mē hoc carmen ēdiscere memoriter:—

Omnia quae sēnsūvolvuntur vōta diurnō,  
pectore sōpitō reddit amīca quies.

venātor defessa torō cum membra repōnit,  
mēns tamen ad silvās et sua lustra redit.  
iūdicibus litēs, aurigae somnia currūs,  
vānaque nocturnis mēta cavētur equis.  
mē quoque Mūsarum studium sub nocte silenti  
artibus assuētis sollicitāre solet.

Carmen nunc memoriā teneō. Sed utrum magister  
poetae cōsentiat neque nullō modō invenire possum.  
Semper enim rogātus verba poetarum aliorumve scripto-  
rum commemorat.

Equidem verō putābam eum nescire. Posterō igitur  
diē, hōc carmine recitātō, iterum eum rogāvi quid rē verā  
ipse de somniis cēnseret. Sed utinam nōn rogāvissem!  
Mē miserum! Iterum nihil respondit sed hoc alterum  
carmen mihi ediscendum dedit.

Et quō quisque ferē studiō devinctus adhaeret  
aut quibus in rēbus multum sumus ante morātī  
atque in eā ratiōne fuit contenta magis mēns,  
in somnis eadem plerumque vidēmur obire;  
causidici causās agere et compōnere lēgēs,  
induperātōrēs pūgnāre ac proelia obire,  
nautae contractum cum ventis dēgere bellum.

Ō! crudēlem magistrum! quam nimia est tibi poetarum  
admīratiō!

### Magister laqueō suō captus.

Interdum tamen et discipulis nobis magistri haec tanta  
poetarum admīratiō prōdest. Quid enim vobis accidat  
nesciō, sed nōs saltem Rōmānōs puerōs saepenumero  
discere taedet priusquam finis sessiōni adsit. Ō quotiens  
lūdum frequentāmus! Primā luce ē lectulis est surgen-

dum et quasi mediā nocte ad lūdum eundum. Ut lucernae, quās nōbiscum portāmus, olent! Quam dēcolōrēs frunt libri fūmō tot lucernārum! Nigra fūligo adhūc Marōni meō haeret! Ōlim plūs solitō discendī mē taedēbat—media erat aestās et Sīrius ignibus torrentibus in caelō ardēbat—hoc igitur cōnsilium iniī ut postrēmam sessiōnis partem omītterēmus. Magistrum māne lūdum intrantem rogāvī num semper oportēret nōs praeceptis pārēre poētārum. Ille ait; itaque ego hoc Mārtiālis carmen statim dēclāmāre incēpi:—

Lūdī magister, parce simplici turbæ;  
 sic tē frequentēs audiant capillātī,  
 et dēlicatāe dīligat chorus mēnsae,  
 nec calculātor, nec notārius vēlox  
 māiōre quisquam circulo corōnētur;  
 albae Leōne flammeō calent lūcēs,  
 tostamque fervēns Iūlius coquit messem:  
 cīrrātā lōris horridis Scythae pellis,  
 quā vāpulāvit Marsyas Celaenaeus,  
 ferulaeque tristēs, scēptra paedagōgōrum,  
 cēssent, et Īdūs dormiant in Octōbrēs:  
 aestāte puerī si valent, satis discunt.

Quibus scilicet dēclāmātis versibus, ‘Quam cito’ inquit magister, ‘tempus fugit! Rēctē scripsit Ovidius Nāso:—

Ipsa quoque assiduō lābuntur tempora mōtū,  
 nōn secus ac flūmen; neque enim cōnsistere flūmen  
 nec levis hōra potest; sed ut unda impellitur undā,  
 urgēturque eadem veniēns urgetque priōrem,  
 tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur,  
 et nova sunt semper, nam quod fuit ante relictum est,  
 fitque quod haud fuerat, mōmentaue cūncta novantur.’

Hōs versūs recitāvit magister quia ōtium nōbīs dare nōlēbat, sed nōn facere potuit (nē ā Mārtiāle praeclārissimō poētā abhorreret) quīn lūsum nōs omnēs dīmitteret. Condiscipulī mei grātiās mihi ēgērunt quam māximās et valde mihi grātulātī sunt quod tam callidum mē praestitissēm. Immō vērō dixerunt mē cornūcum oculōs cōnfixisse.

### Colloquium cum patre.

Eōdem diē, quoniam magister nīl mihi dē somniīs exposuerat, patrem vesperī iterum quaesivī, quem in tablīnō invēnī. Rēbus nescioquibus occupātum esse vidī, rogāvī tamen num mihi vacāret, et pater quamquam negōtiōsus erat, benignē mihi respondit ‘Quid vis, mi fili?’—quantō benignior pater est magistrō!—Cui ego ‘Velim’ respondi, ‘iterum tē audire dē somniīs loquentem’. ‘Nunc autem nōn possum’ inquit pater ‘namque epistolam ad amīcum quendam scribō; sed, ut accidit, dē somniīs est epistula mea; tacē igitur et, cum scripserō, tibi recitābō’. Conticuī igitur, et librum quendam ē forulis acceptum, dum pater scribit, legēbam. Paulō postea hanc epistolam mihi recitāvit:—

Sex. Cornēlius Polliō Suētōniō Tranquillō Suō S.

‘Scribis tē perterritum somniō verērī nē quid in āctiōne patiāris, rogās ut dilātiōnem petam et pauculōs diēs, certē proximum, excūsem. Difficile est, sed experiar. Rēfert tamen, ēventūra soleās an contrāria somniāre. Mihi reputantī somnium meum istud, quod timēs tū, ēgregiam āctiōnem portendere vidētur. Suscēperam causam Iūni Pastōris, cum mihi quiescentī vīsa est socrus mea advolūta genibus nē agerem obsecrāre. Et eram āctūrus adulēscentulus adhūc, eram in quadruplici iūdiō,

eram contrā potentissimōs civitātis atque etiam Caesaris amīcōs, quae singula excutere mentem mihi post tam tristē somnium poterant. Prōsperē tamen cessit, atque ideō illa actiō mihi aurēs hominū, illa iānuam fāmae patefecit. Proinde dispice, an tū quoque sub hōc exemplō somnium istud in bonum vertās, aut, si tūtius putās illud cautissimī cūiusque praeceptum: ‘Quod dubitēs, nē feceris,’ id ipsum rescribe. Ego aliquam stropham inveniam agamque causam tuam, ut istam agere tū, cum volēs, possis. Est enim sanē alia ratiō tua, alia mea fuit. Nam iūdicium centumvirāle differri nullō modō, istud aegrē quidem, sed tamen potest. Valē.’

Recitātā hāc epistolā ‘Perquam, pater’ inquam, ‘velim scire, esse phantasmata et habēre propriam figuram nūmenque aliquod putēs an inānia et vāna ex metū nostrō imāginem accipere.’ ‘Ego ut esse crēdam’ respondit ‘in prīmīseō addūcor, quod audiō accidisse Curtiō Rūfō. Tenuis adhūc et obscurus obtinenti Āfricam comes haeserat. Inclinātō diē spatiātur in porticū; offertur ei mulieris figurā grandior hūmānā pulchriorque; perterritō Āfricam sē futurōrum praenūntiam dixit; itūrum enim eum Rōmam honōrēsque gestūrum atque etiam cum summō imperiō in eandem prōvinciam reversūrum et moritūrum. Quae facta sunt omnia. Praetereā accēdentī Carthāginem egredientique nāve eadem figurā in litore occurrisse nārratur. Ipse certē implicitus morbō futura praeteritis, adversa secundis augurātus, spem salutis, nullō suōrum dēspērante, prōiecit.’

Māter mente turbāta irruit.

Patrem haec mihi nārrantē māter, quae māgnō cum impetū in tablinum irruit, interpellāvit, atque ‘Cornēli’, inquit, ‘audivistine quid Dāvō frātri que eius acciderit?’

(Dāvus est ūnus ē servīs nostrīs quī eōdem in lectō cum frātre suō dormire solet). Mirābilem nārrat rem, neque facere possum quīn eī crēdam. Sed omnia ab initiō tibi nārrābō. Hāc nocte cum frātre minōre, ut solet, eōdem in lectō quiescēbat. Is vīsus est sibi cernere quendam in torō residentem admōtisque capiti suō cultris ex ipsō vertice capillōs amputantem. Somnium modo sē vidēre ratus iterum dormit. Sed brevī rūsus simile alterum somnium priōri fidem fēcit. Nam vēnerunt per fenestrās (ut nārrat) in tunicis albis duo, cubantemque frātre dētōderunt et, quā vēnerant, recesserunt. Ubi inlūxit, ipse Dāvus <sup>vixit</sup> circā verticem tōnsus, capilli iacentēs sunt reperti. Frātre quoque tōnsum sparsōsque circā capillōs diēs ostendit.’ Haec cum audīvissem vix facere potui quīn ridērem, sed nē poenās darem simulāvī mē summō terrōre affici propter tam mirābile somnium, māterque mē cubitum misit. Nēmīni dixi mē frātreque meum servōrum cubiculum per fenestrās intrāvisse atque iocī causā capillōs dētōndisse.

### Laqueō meō captus.

Sed dum in lectulō iaceō hunc in modum mēcum reputābam: ‘Quicquid nocte accidit, omnēs putant aut somnium fuisse aut mānēs fēcisse,’ dolumque hunc excōgitābam. Cōstitui persuādere Marcō, condiscipulō et aequālī meō, quī negat esse mānēs, ut in sepulcrō quōdam ūnam noctem dormiret. Posterō diē cōsiliū meum cum frātre commūnicāvī, et Mārcus prōmisit sē in sepulcrō dormitūrum esse ut nōbīs dēmōstrāret mānēs nōn esse. Nocte igitur ad sepulcrum Mārcus sē recepī, ego et frāter haec parāvimus;—nigris amicti vestibibus personās instar calvāriarum fictās capiti imposuimus; quō habitū statim ad sepulcrum contendimus, circum quod sal-

tāre incēpimus. Sed tantum aberat ut Mārcus timēret ut, capite modo ē sepulcrō elātō, imperāret nōbīs ut abirēmus, neu ineptiās agerēmus. Spē dēiecti domum abivimus, laqueō, ut prōverbium, nostrō capti.

Posterō diē nōnnūlli convivae apud nōs cēnābant atque inter cēnam pater nārrābat quid Dāvō, servō nostrō, accidisset. Deinde omnēs mīrabilia commemorāre incipiunt. Ūnus ē convivīs mortuōs futūra portendere posse dixit. ‘Nōnumquam tamen’ inquit, ‘falsa portendunt, ut fābula dē Gabiēnō mōnstrat.’ Flāgitantibus omnibus ut fābulam diceret, haec nārrāvit.

### Fābula dē Gabiēnō.

‘Bellō Siculō Gabiēnus, Caesaris classiārius fortissimus, captus ā Sex. Pompēiō, iūssū eius incisā cervice et vix cohaerente, iacuit in lītore tōtum diem. Deinde cum advesperāvisset, cum gemitū precibusque ē congregātā multitudīne petiit ut Pompēius ad sē veniret, aut aliquem ex amicis mitteret; sē enim ab inferis remissum, habere quae nūntiāret. Misit plūrēs Pompēius ex amicis, quibus Gabiēnus dixit: Īnferis deis placere Pompēi causās et partēs piās. Proinde ēventum futurum quem optāret, hoc sē nūntiāre iūssum. Argūmentum fore vērītātis quod, perāctis mandātis, prōtinus exspirātūrus esset. Idque ita ēvenit.’

### Alia fābula inter cēnam nārrāta.

‘Sunt qui dicant,’ inquit alius, ‘animam relictō corpore errāre solitam, multaque nūntiāre, quae nisi ā praesenti nōsci nōn possint. Ē duōbus enim frātribus, equestris ōrdinis, Corfidio māiōri accidit ut vidēretur exspirāsse; apertōque tēstāmentō minor hērēs ex asse

creātus fūneri institit; interim is, qui vidēbatur extinctus, plangentium sonitū concitus, dīxit ā frātre sē vēnisse. Dēmōstrāvit praetereā quō in locō aurum, nullō cōnsciō, dēfōdisset et orāvit ut eis fūnebris quae comparāta essent efferrētur. Quae cum dīxisset, frātris domesticī nūntiāverunt exanimātum illum, et aurum ubi dīxerat repertum est.

Convivā hanc fābulam nārrante, pater cum omnēs animadvertisset finem fēcisse edendī; servōs iūssit tālōs et corōnās afferre. Quibus allātis, omnēs convivae rosārum corōnās, quisque suam, capitibus impōnēbant; deinde tālōs ē fritillō iaciendō rēgnum vīni, ut dicitur, sortiri incipiēbant. Pater p̄mus, quassātō fritillō, ‘Venus’ inquit, ‘exsiliat,’ sed iacienti ei ‘canis’ modo contigit; at ille ‘Quam rectē’ exclāmat ‘Propertius scripsit:—

Mē quoque per tālōs Venerem quaerente secundōs  
semper damnōsi subsilūere canēs’!

tālōsque cum fritillō avō meō, qui proximus accumbēbat, dedit, cui Venus statim exsiluit. Hic igitur, arbiter bibendī creātus, servīs imperāvit ut diōtam Massici dēprōmerent. Itaque servi amphoram adportāverunt tantā fūlgine tēctam ut titulus nōn āgnōsci posset; corticem amphorae pice adstrictum dīmōverunt, quadrimumque merum in crātēram effūdērunt, avumque meum, ut bibendī arbitrum, rogāverunt quantum aquae adhibendum esset. Iūssū eius merum cum aquā hāc ratiōne mīscuerunt:—novem meri cyathōs (cyathus mēnsūra, duodecima sextariī pars) cum tribus aquae mīscēbant—interdum inversā ratiōne trēs meri cyathōs cum novem aquae mīscēmus—deinde vīnum ē crātērā in cuiusque convivae pōculum cyathīs infundunt.



### Patruus meus aliquid nārrat.

Quibus parātis, Silius, patruus meus, ‘Nōn Luperci ritū, ut vidētur,’ inquit, ‘nōbis est bibendum. Namque accidit ut homo minimē familiāris cēnārem apud istum, ut sibi vidēbatur, lautum et diligentem, ut mihi, sordidum simul et sumptuōsum. Nam sibi et paucis opima quaedam, cēteris vilia et minūta pōnēbat. Vinum etiam parvulis lagunculis in tria genera dīscripserat, nōn ut potestās eligendi, sed nē iūs esset recūsandi; aliud suis et nōbis, aliud minōribus amicis (nam gradatim amicos habet), aliud suis nostrisque libertis. Animadvertit, qui ā me proximus recumbēbat, et num probārem interrogāvit. Negāvi. ‘Tū ergō’ inquit, ‘quam cōsuetūdinem sequeris?’ ‘Eadem omnibus pōnō; ad cēnam enim, nōn ad notam invitō, cūctisque rēbus exaequō quōs mēnsā et torō aequāvi.’ ‘Etiamne libertōs?’ ‘Etiam; convictōrēs enim tunc, nōn libertōs putō.’ Et ille: ‘Māgnō tibi cōstat.’ ‘Minimē.’ ‘Qui fieri potest?’ ‘Quia scilicet liberti mei nōn idem quod ego bibunt, sed idem ego quod liberti.’

Hōc tam facētē dictō omnēs plaudunt; iamque omnium sermōne laetitiāque convivium celebrābatur. Deinde, alterā dēpromptā amphorā, pater meus nesciō quem orāvit ut fābulam de Thrasyllō nārrāret, qui, pōculō haustō, hunc in modum exorsus est.

### Fābula dē Thrasyllō.

Thrasyllus valdē amābat Charitē, eamque in mātrimonium dūcere cupiēbat. Hoc autem nullō modō facere poterat, nam Charitē Tlepolemō cuidam iam nūpserat, maritumque suum māximē diligēbat. Thrasyllus igitur

Tlepolemum, nūllō cōnsciō, interficere cōstituit. Hic quondam, comitante Thrasyllō, capreās vēnātum profectus—neque enim ferōciōrēs ferās, dente vel cornū armātās, Charitē maritum suum quaerere patiēbātur—ad silvam dēnsissimam cum canibus vēnaticis pervēnit. Repente ē mediā silvā immānis exsurgit aper, saetis inhorrentibus squālidus, dentibusque frendentibus spūmeus, et fortiōrēs canum comminus aggrēssus, dentibus hāc illac iactātis lacerāvit interfecitque; deinde calcātis rētibus, quae primum retinuerant impetum, effūgit et sēsē in fugam dedit. Quae cum ita gererentur, Thrasyllus fraudis occāsionem nactus, sic Tlepolemum compellat. ‘Quid hīc dubitāmus pavōre percūsi et tam opīmam praedam ē mediis manibus amittimus? quīn equōs ascendimus? quīn ōcius instāmus? ēn cape vēnābulum et ego sūmam lanceam.’ Neque morātī prōtinus insiliunt equōs summō studiō aprum insequentēs. Prior Tlepolemus iaculum, quod gerēbat, insuper dorsum feræ contorsit. At Thrasyllus feræ quidem pepercit, sed equī, quō vehēbātur Tlepolemus, postrēmōs poplitēs lanceā amputat. Quadrupes delāpsus, quā sānguis efflūxerat, tōtō tergō supīnātus, invitus dominum suum ad terram dēvolvit; nec mora, sed eum ferōcissimus aper invādit iacentem, ac primō vestēs eius, mox ipsum resurgentem multō dente laniāvit. Nec coeptī nefariī bonum piguī amicum, sed Tlepolemō volnerāta crūra contegenti, auxiliumque miserē roganti, per femur dexterum dimisit lanceam; ipsam quoque feram facili manū trānsfōdit. Ad hunc modum interfectō dominō, servi eius, quisque ē suā latebrā, concurrerunt. At ille, quamquam, vōti compos, et prōstrātō inimicō, laetus agēbat, voltū tamen gaudium tegēbat, dolōremque simulābat, et cadāver, quod ipse strāverat, avidē complexus omnia quidem lūgentium

officia affinxit. Sic ad nostri similitudinem, qui verē lāmentābāmur, maerore fictō, manūs suae culpam aprō dabat. Charitē autem simul atque audivit maritum suum esse mortuum, summā celeritate ad silvam contendit et tōtam sē super corpus effūdīt; aegrē manibus suorū ērepta domum rediit; saepenumērō Thrasyllus manūs eius a pectore pulsandō amovēre, lūctum sēdāre, blandīs vōcibus dolōrem mulcēre frustrā cōnābātur. Sed officiīs fūneris statim exāctīs, id prōtinus puella agēbat ut mortem quam celerrimē obiret ipsa. Crēderēs eam inediā velle vitam finire; nihil enim edēbat, imīs in tenebris abscōndita lūcem sōlis vitābat. Sed Thrasyllus tandem, adiuvantibus amicīs, eī persuāsīt ut aliquantulum cibi ederet, neque corpus suum omnīnō neglegeret. Nec sē retinēre potuit quin flāgitāret eam, adhūc flentem maritum, adhūc vestēs lacerantem, capillōs adhūc distrahentem, ut priōris maritī oblīta sibi nūberet. Sed Charitē ā nefandō prōposito abhorruit, cōnābāturque efficere ut flāgitantem dēciperet. Tālia recordantī somnīs umbra miserē trucidātī Tlēpolemī, saniē cruenta et pallōre dēfōrmis, surgere vidēbātur atque hunc in modum loqui. ‘Mea cōniux, vēni ut necem meam in Thrasyllō vindicēs, nam scelestus ille lanceā suā mē ad Orcum misit.’ Deinde omnibus rēbus patefactīs umbra evānuit. Charitētamen nēquissimum percussōrem pūnīre et miserīs vitāe sēsē subtrahere cōstituit. Thrasyllum igitur primā vigiliā tacitum iūssit ad forēs suās accēdere nūllōque cōnsciō domum intrāre. Placuit Thrasyllō hoc cōnsiliū; nec fraudis aliquid suspicātus, sed spē sublātus, cubiculum irrēpsit, Charitēque eī vīnum sopōriferō venēnō immixtum dedit, quō pōtū sopitum eum aggressa est, acūque ē crīnibus dēpromptā oculōs eius volnerāvit prōrsusque caecum illum reliquit. Tunc nūdō gladiō arreptō per mediam

urbem sē prōripuit ac prope maritī sepulcrum mortem sibi cōnscivit. Thrasyllus vērō, omnibus rēbus cōgnitis, nullō aliō modō sē tantum scelus expiāre posse ratus, nec tantō facinori gladium sufficere, sponte suā ad sepulcrum sē recepit et ‘En ultrō vōbis, infesti Mānēs, adest victima’, saepe clāmitāns, valvis super sēsē diligenter obserātis, inediā statuit finire vitam suā sententiā damnātam.

### Simōnidēs poēta.

Quibus iam nārrātis alius quidam dixit fābulam dē Gabiēnō sibi in memoriam revocāvisse et aliam dē poētā Simōnide fābulam, omnibusque flāgitantibus ut nārrāret sic incēpit: ‘Ōlim Simōnidēs, cum ad litus nāvem appulisset, inhumātumque corpus ibi inventum sepultūrā affecisset, admonitus ab umbrā nē proximō diē nāvigāret, nam sī nāvigāset naufragiō esse peritūrum, in terrā remānsit. Qui inde solverant, fluctibus et procellis in cōspectū eius obruti sunt. Ipse gāvīsus est, quod vitam suam somniō quam nāvi credere māluisset. Memor autem beneficii elegantissimō carmine virum celebrāvit, quō melius illi et diūtarnius in animis hominum sepulcrum cōstituit quam quod in dēserti arēnis struxerat.’

Mihi quidem brevior haec fābula multō magis placuit quam illa dē Thrasyllō longior, neque mē retinere poteram quān ita dicerem. Quibus dictis, longiōris fābulae auctor dixit oportere puerulōs tacere neque stultōs sē praestāre, cui is qui dē Simōnide nārrāverat ‘Interdum’ respondit, ‘etiam stultus bene loquitur’.

### Comitēs Ulixis.

Hi igitur iūrgiō alius alium laccessere coepērunt neque multum aberat quān ē iūrgiō rixa orerētur. Itaque pater statim ‘Ulixem’ inquit, ‘trādītum est errantem, ēversō

iam Iliō, tempestātibus hūc illūc et ad aliās Ītalīae ac Siciliae urbēs et Temessam etiam appulsum; ibi dē nāvālibus sociis eius ūnum, virgine per vīnum violātā, ab oppidānis contumēliam vindicantibus lapidibus obrutum. Ulixem quidem nullā ratiōne mortem ulciscendi inītā inde profectum; perempti vērō socii mānēs nullum saeviendī finem in cuiuslibet aetātis hominēs fēcisse, dōnec patriam relictūrī Temessēnsēs, ut eam pestem effugerent, Pŷthiō Apollinis respōnsō hērōem plācāre iūssi sunt et cōsecrātō ei solō templum aedificāre; dēvovēre ei praetereā quotannis virginem illam, quae ipsiis fōrmōsissima vīsa esset. Quod cum illi ex ōrāculō facere pergerent, nihil omnīnō gravius dehinc passi sunt. Forte vērō cum vēnisset Euthŷmus Temessam, eō ipsō tempore quō sollemne nūmini sacrum frēbat, rē tōtā cōgnitā, aiunt illum postulāsse ut in templum intrōmitteretur; ibi virginem cōspicātum, primō misericordiā commōtum, deinde etiam amōre incēsum; ac puellam quidem, sī ab eō servātā esset, sē in eius manum conventūram, fidem dedisse. Armis igitur captis cum genio congressum; illum victum moenibus et agrō excessisse, ē cōspectū prōrsus hominum in mare dēmersum evānuisse. Fuisse memorant, civitāte ūniversā ē foedissimā calamitāte liberātā, māximē illūstrēs Euthŷmī nūptiās'. Quibus nārrātis 'Mirum' inquit, 'quam mirābilēs apud māiōrēs nostrōs rēs acciderint; nūquam tālia hodiē audimus'. 'Sed accidunt' respondit alius, 'et apud nōs.'

### Caesar Rubicōnem trānsit.

Quid enim Caesari ōlim accidit dubitantī utrum Rubicōnem flūmen trānsiret necne? Nam post solis occāsum, mūlis ē proximō pīstrinō ad vehiculum iūctis,

occultissimum iter modicō comitatū ingressus est; et cum, lūminibus extinctis, decessisset viā, diū errābundus, tandem sub lūcem ducere pertō, per angustissimōs trāmitēs pedibus evāsit; cōsecutusque cohortēs ad Rubicōnem flūmen, quod prōvinciae eius finis erat, paulum cōstitit, ac reputāns quantum mōlirētur, cōversus ad proximōs ‘Etiam nunc’, inquit ‘regredi possumus; quod si ponticulum trāsierimus, omnia armis agenda erunt’. Cūctantī ostentum fit hūiusmodi. Quidam eximiā māgnitudine et fōrmā proximē sedēns repente apparuit, harundine canēns; ad quem audiendum cum praeter pastōrēs plūrimī etiam ex statiōnibus milites concurrissent, raptā ab unō tubā, ad flūmen prōsiluit et ingenti spīritū classicum exōrsus ad alteram rīpam pertendit. Tunc Caesar ‘Eatur’ inquit ‘quō deōrum ostenta vocant; iacta ālea est’.

#### Cubitus eō.

Equidem vērō quamquam vehementer cupiēbam fābulas audire in summō eram terrōre nē quis mē dē Dāvī somniō percontārētur. Immō vērō dum pater nārrat mihi cōnsciū eram animī perturbātiōnis neque procul aberam quā rubescendō omnēs certiorēs facerem mē perturbārī. Nam Valerium, avunculum meum, foedā speciē senem et mihi invīsum, cūriōsē mē spectāre vidēbam. Id igitur ēgi ut quam celerrimē ē cōspectū eius effugerem, quārē hiāre incipiēbam et omnibus modis simulāre mē fessum esse. Quibus animadversis pater ‘Iamdūdum’ inquit ‘puerulōs dormire oportet; age nunc, mī Lūci, iubē omnēs valēre et ad cubiculum abī’. Simul atque haec audivī summō cum gaudiō, salutātis convivis, discessi, nam, quamquam plērumque cubitus ire nōlō, sed adultō-

rum ritū pervigilāre mālō,—neque intellegere possum  
quam ob rem parentēs aliūque adulti tam mōrōsōs sē  
praestent ut iūniōrēs semper cubitum dīmittant prius-  
quam ipsi dormire velint,—tunc autem minimē aegrē  
ferēbam mē dīmitti. Quis enim serēnus esse potest cui  
semper aliquis adsit terror? Beātum illum, cui mēns  
rēcti sibi cōnscia; sed nēmo, cui animi serēnitās abest,  
beātus dici potest quamvis sit dives. Ut Horātius dicit :—

Dēstrictus ēnsis cui super impiā  
cervice pendet, nōn Siculae dapēs  
dulcem elabōrābunt sapōrem,  
nōn avium citharaeque cantūs  
somnum redūcent.

#### Dionysius et Dāmoelēs.

Neque Dionysius, Syracūsārum tyrannus, qui tantās  
habēbat dīvitias, tantamque rērum abundantiam, putābat  
sē esse beātum. Nam cum quīdam ex assentātoribus  
eius, Dāmoelēs, commemorāret in sermōne cōpiās eius,  
opēs, māiestātem dominātūs, rērum abundantiam, māgni-  
ficentiam aedium regiārum; negāretque umquam beātiō-  
rem quemquam fuisse: ‘Visne igitur,’ inquit, ‘Dāmoelē,  
quoniam haec tē vita dēlectat, ipse eandem dēgustāre, et  
fortūnam experiri meam?’ Cum sē ille cupere dixisset,  
collocārī iūssit hominem in aureō lectō, strātō pulcherrimē  
textilī stragulō, māgnificisque operibus pictō; abacōsque  
complūrēs ornāvit argentō aurōque caelatō. Tum ad  
mēnsam eximiā formā puerōs dēlectōs iūssit cōsistere,  
eōsque nūtum eius intuentēs diligenter ministrāre. Ade-  
rant unguenta, corōnae; incendēbantur odōrēs; mēnsae  
conquisitissimis epulis exstruēbantur. Fortūnātus sibi

Dāmoelēs vidēbātur. In hōc mediō apparātū fulgentem gladium, ē lacūnārī saetā equinā aptum, demitti iūssit, ut impenderet illius beātī cervicibus. Itaque nec pulchrōs illōs ministrātōrēs aspiciēbat, nec plēnum artis argentum; nec manum porrigēbat in mēnsam; iam ipsae dēfluēbant corōnae. Dēnique exōrāvit tyrannum ut abire liceret, quod iam beātus nōllet esse.

Satisne vidētur dēclārāsse Dionysius nihil esse ei beātī, cui semper aliquis terror impendat?

### Fūnus.

Hodiē pater nōs omnēs iūssit vestēs mūtāre quia avus meus mortuus esset. Erat homo prōvectae aetātis, facilis ergā omnēs cōmisque, pueris praecipuē benignus. Mihi saltem quotiēns eum visēbam, crustula, vel alia quaedam pueris grāta, semper dabat. Summō igitur dolōre affectus sum cum audivissem eum esse mortuum. Mortem obiit nūdus tertius, aviaque mea, quae aderat, oculōs eius exstantēs rigentēsque clausit; quibus clausis, cadāver inclāmābat ‘Avē’ vel ‘Valē’ identidem iterāns. Deinde cadāver humi dēpositum pollinctōrēs (quasi pellis unctōrēs) quōs libitnārī miserant, aquā calidā lavant unguentisque variis unguunt. Quae cum gererentur uxor, animi valdē commōta, hūc illūc ambulābat et ‘Utinam’ clāmāvit ‘adhūc viveret; numquam antea percēpī quam cārus mihi esset. Ō stultōs mortālēs! qui nisi quod Libitīna sacrāvit nihil mirēmini’. At pollinctōrēs, cum mūnera sua rīte cūrāvissent, corpus albā vestitum togā in lectō prope vēstibulum pedibus ad forēs versis tanquam novissimē exitūrum composuerunt; mortuum sic positum necessariū lūgēbant; omnibusque rītū



peractis et trienti oris impositō nē ad portitōrem illum sine viaticō abiret, discesserunt omnes. Tum demum cupressi rāmus foribus est affixus.

Posterō diē exsequiae dūcebantur, multique necessariī funeri intererant; quattuor vespillōnēs (hōc modō appellantur quia vespertinō tempore mortuōs efferunt) mortuum feretrō impositum pedibus efferēbant; accēnsis facibus pompa longa sequēbātur, quam dēsīgnātor, lictoribus adiuvantibus, ordinābat; tībīcinēs primī incēdebant; deinde praeficae quae ut mortui laudēs, immixtis lāmentis, canerent conductae erant, histriōnēs deinde scurraeque, qui māgnō cum cantantium sonō sequēbantur, inter quōs et archimimus erat, qui persōnam avi mei agēbat atque, ut est mōs, facta ac dicta eius imitābatur. Quod tam bene faciēbat ut frāterculus meus, quippe qui nōn dubitare posset quin mortuus iterum viveret, summō terrōre afficerētur. Proximī erant libertinī pilleātī; ante ipsum cadāver imāginēs māiōrum ferēbantur, deinde necessariī vestibus pullātis amicti. Tandem ad būstum perventum est, ubi rogos arae instar exstructus iam stabat. Cadāvere impositō necessariī ardenti face, voltibus āversis, pyram incendērunt; odōrēs, unguenta, alia mūnera, in ignem iēcērunt; victimās quoque ut mānēs placārent apud pyram mactāvērunt; combūstō rogō, exstinctōque igni, vinōque super cinerēs effūsō, ossa collecta urnae sunt imposita, ipsaque urna sepulcrō. Quibus peractis vātes quīdam omnes, qui aderant, aquā lūstrālī ē lauri rāmō iniectā lūstrāvit et 'Ilicet' clāmavit; omnes deinde priusquam abiērunt novissima verba dixerunt mortuumque iūssērunt valere. Nōn ita multō post hoc ēlogium in sepulcrō est sculptum:—

# DĪS MĀNIBUS SACRUM

HIC IACET

M. Cornēlius Polliō

S.T.T.L. [sit tibi terra levis.]

Ā sōle exoriente suprā Maeōtis palūdēs  
nēmo est qui factis aequiperāre queat.  
si fās endo plagās caelestum ascendere cuiquam est,  
mī sōli caeli māxima porta patet.

## Tēstāmentum et līs inde orta.

Tēstāmentō apertō atque recitatō haec invēnimus: hērēdēs instituerat primōs, Liviam (uxōrem suam) ex parte dimidiā, Silium (avunculum meum et patre nātū māiōrem) ex parte tertiā; secundum, Sextum Cornēlium (patrem meum) ex sextante. Haec patris hērēditās fundus erat Sabīnus, quī māximae molestiae nōbis erat initium. Namque in tēstāmentō 'Sextus Cornēlius' modo erat scriptum cōgnōmine omīssō; alter tunc Rōmae erat Sextus Cornēlius, quī simul atque dē tēstāmentō audivit fundum nostrum, ut hērēs, sibi vindicāvit. Amīcōrum operā pater diū cōnābatur litem compōnere; tandem autem nōn facere potuit quin adversārium suum (Libanus erat ei cōgnōmen) in iūs vocāret. Domum igitur profectus 'In iūs' inquit, 'tē vocō; sequere ad tribūnal'. Cum negāret ille, pater ad praetereuntem quemdam versus 'Licetne antestārī?' rogāvit; hīc auriculam oppōnit et Libanus in iūs rapitur. Primō tamen simulāvit sē aegrōtāre nē in iūs iret; negāvit dēnique sē posse ambulāre. Sed pater plastrum misit quō ad praetōrem veherētur. Sed etiam tunc Libanus domō suā, tūtissimō refugiō, ēgredi recūsābat. Itaque pater,

quippe qui sciret eum fraudis modo causā latere, epistulā missā, iterum eum in iūs evocavit. Libanus igitur qui timēbat nē pater in bona sua mitteretur, si diūtius latuisset, domō tandem egressus est, et pater sine morā eum in iūs rapuit. Fastus, ut accidit, diēs erat—diēs fasti a ‘fandō’ appellantur, quod his diēbus praetōri licet haec tria verba fārī

## DŌ, DĪCŌ, ADDĪCŌ

nam praetor āctiōnem dat, iūs dicit, bona vel damna alterutri adversariōrum addicit. Hoc et Ovidius Nāso poēta expōnit :—

Ille nefāstus erit, per quem tria verba silentur :  
fastus erit, per quem lēge licēbit agī.

Pater igitur, cum ad forum perventum est, cōram praetōre item quam in reum intendēbat, exposuit, āctiōnemque postulāvit. Libanus simul orāvit ut advocātus sibi darētur qui causam suam ageret. Āctiōne datā, pater lēgulēium arcessivit qui fōrmulam scriberet ; timēbat enim nē, si quid in fōrmulā concipiendā errāvisset, causa caderet ; deinde fōrmulam hōc modō rēctē scriptam Libanō recitāvit ; vadēs quoque poposcit qui spondērent eum perendiē adfutūrum, cui Libanus, nē in vincula iacerētur, vadi-mōnium dedit. Quibus factis domum est discessum.

Apud nōs tōtus diēs summō cum silentiō agēbātur ; immō vērō pater ita animi commōtus est ut nil cēnae edere posset. Omnēs igitur rem compōnere cōnābāmur ; pater prōmisit fore ut reum iūdiciō absolveret si modo fundum sibi reddidisset. Sed nullō modō efficere potuimus ut hoc faceret.

Diē cōstitutō pater sē ad tribūnal praetōris māne

contulit; nōndum aderat Libanus; paululum videbatur vadimōnium dēsertūrus esse; tandem autem vēnit obiit-que vadimōnium. Ingrēssus forum, ‘Ubi tū es’ inquit, ‘quī mē vadātus es? Ecce mē tibi sistō, tū contrā et tē mihi siste.’ ‘Adsum’ respondit pater; deinde ille ‘Quid ais?’ rogāvit, cui pater ‘Āiō fundum, quem possides, meum esse; inde ego tē ex iūre manum cōnsertum vocō’; et Libanus respondit ‘Unde tū mē ex iūre manum cōnsertum vocāsti, inde ibi ego tē revocō’. Quibus dictis praetor ‘Utrisque’ inquit, ‘superstitibus praesentibus, istam viam dicō.’ Statim ambo proficiscēbantur tamquam glaebam allātūri; ubi autem praetor sine morā ‘Redite viam’ inquit, ambo rediērunt, et praetor ‘Utī nunc possidetis, ita possideātis; vim fieri vetō’, dixit. Deinde hunc in modum agēbātur actiō.

Pater meus, quippe quī possessiōne dēiectus esset, ad Libanum versus ‘Quando’ inquit ‘ego tē in iūre cōspiciō, postulō an siēs auctor (id est possessor) unde iūs meum repetere possim’; deinde postulāvit ut satisfaceret sē nihil dēterius in possessiōne factūrum vel abscidendō arborēs vel aedificia dēlendō. Tunc praetor utriūque imperāvit ut sacrāmentum solveret. Quā pecūniā solūtā, pater rūsus ‘Quando negās’ inquit, ‘hunc fundum esse meum, sacrāmentō tē quīngēnāriō prō-vocō; spondēsne quīngentōs, si meus est?’ ‘Quīngentōs’ respondit Libanus, ‘spondeō, si tuus sit. Et tū spondēsne quīngentōs, ni tuus sit?’ Et ‘Spondeō’ respondit pater, ‘ni meus sit’; deinde ad praetōrem versus hōc modō pergit ‘Praetor, recuperātōrēs postulō ut dēs in diem perendinum’, et praetor recuperātōrēs sic dedit: ‘C. Aquilli, iūdex estō. Si pāret fundum Sabinum, dē quō Cornelius Polliō cum Libanō agit, Corneli esse ex iūre Quiritium, neque is Corneliō ā Libanō restituā-

tur, tum Libanum condemnā.' Omnibus recuperatoribus hunc in modum addictis, pater et Libanus inter se in perendinum diem, ut ad iudicium venirent, denuntiaverunt. Quibus factis iterum domum est discessum.

Domī inter cenandum māter cum animadverteret patrem tantā taciturnitate oppressum 'Utinam' inquit, 'pater tuus numquam esset mortuus, neque fundum istum tibi reliquisset; nam nil nisi molestiam cūramque nobis praebet. Horātius scilicet scripsit

Cūr valle permūtem Sabīnā  
divitiās operōsiōrēs ?

Sed nesciō quid nobis saltem molestius fieri possit quam fundus ille Sabīnus'. At pater 'Nil muliere loquācius est' respondit, et omnēs cubitum abiimus.

Tertiō diē iterum ad tribūnal rediimus. Quisque iudex se ex animi sententiā iudicaturum esse hōc modō iuravit: lapidem dextrā tenens 'Si sciens fallō' dixit, 'tum me Diēspiter, urbe salvā et arce, ē bonis eiciat, ut ego hunc lapidem'. Quibus dictis in subsellis sedēbat, quasi ad pedēs praetōris. Ipse praetor, togā praetextā amictus, in sellā curūli sedēbat. Ut sūdābat! Ō miserum hominem aestivō tempore tot vestibus vestitum! Equidem vērō mihi grātulābar quod nōn eram praetor nec togā praetextā, sed tunicā modo, amictus. Advocātī utriusque partis causās agunt, sed oratiōnēs omittam, nē taedium vobis moveam. Causā utriusque perōrātā, iudicēs paulisper dēliberant, deinde sententiās lātis, praetor assurrexit et clamavit 'Secundum Sextum Cornēlium Polliōnem litem dō'. Quibus auditis nōs omnēs summō gaudiō affecti sumus et, lite tam bene iudicatā, domum redivimus.

## Rūs itur.

Posterō diē pater sē ad hunc Sabīnum fundum abī-  
tūrum esse dīxit; et mē sēcum dūxit. Ō quam grātum  
mihi erat rūs post tot urbis strepitūs forīque negōtia!  
Mihi quidem rūs semper vidētur urbe multō melius esse.  
Ut dicit Iuvenālis—

nam quid tam miserum, tam solum vidimus ut nōn  
dēterius crēdās horrēre incendia, lāpsūs  
tēctōrum assiduōs ac mille pericula saevae  
urbis, et Augustō recitantēs mēse poētās?

Diū per vicōs artissimōs, raedis, armentis cōnfertōs,  
vehimur et

‘ nōbīs properantibus opstat  
turba prior, māgnō populus premit āgmine lumbōs  
qui sequitur; ferit hic cubitō, ferit assere dūrō  
alter, at hic tignum capitī incutit, ille metrētam.  
Pinguia crūra lutō, plantā mox undique māgnā  
calcor et in digitō clāvus mihi militis haeret;  
scinduntur tunicae sartae modo, longa coruscat  
serracō veniente abiēs, atque altera pīnum  
plaustra vehunt, nūtant altē populōque minantur;  
nam sī prōcubuit qui saxa Ligustica portat  
axis et ēversum fūdit super āgmina montem,  
quid superest ē corporibus? quis membra, quis ossa  
invenit? obtritum volgī perit omne cadāver  
mōre animae. Domus intereā sēcūra patellās  
iam lavat et buccā foculum excitat et sonat unctis  
striglibus et plēnō compōnit lintea gūtō.  
Haec inter puerōs variē properantur, at ille  
iam sedet in rīpā taetrumque novicius horret  
porthmea nec spērat caenōsī gurgitis alnum,  
infēlix nec habet quem porrigat ore trientem?.







Tandem ad pōmērium tūti pervēnimus, et, urbe re-  
lictā, agrōs apertōs vidēmus. Quam felices omnēs  
videntur esse rūstici!

Ego vērō nōn facere poteram quā Horāti versūs in  
memoriam revocārem

Beātus ille, quī procul negōtiis,  
ut prīasca gēns mortālium,  
paterna rūra bōbus exercet suis,  
solūtus omnī faenore,  
neque excitātur classicō miles truci,  
neque horret irātum mare,  
forumque vitat et superba civium  
potentiōrum limina.

Circā merīdiem, itinere perfectō, ad fundum nostrum  
pervēnimus. Longē ab aliis remōtus sōlus in valle re-  
conditā iacēbat; vilicus nōs excēpit et ubi villam intrā-  
vimus prandium parātum nōbis apposuit.

Prānsus per tōtum fundum vagābar, summā admirā-  
tiōne affectus. Vilicus mihi omnia dē variis aedificiis,  
de animālibus expōnēbat. Tōta loci amoenitās māximē  
mihi cordi erat; quam bene nōs monet Iuvenālis:—

Hortulus hīc puteusque brevis nec reste movendus  
in tenuēs plantās facili diffunditur haustū.  
vive bidentis amāns et culti vilicus horti;  
unde epulum possis centum dare Pŷthagorēis.  
est aliquid, quōcumque locō, quōcumque recessū  
unius sēsē dominum fēcisse lacertae.

Equidem certē nīl magis cupiēbam quam tōtam nostrō  
in fundō vitam dēgere. Quam beātus mihi vidēbatur  
noster 'culti vilicus horti' quī numquam ā fundō, nisi ad  
mortem, discessūrus esset. Sed in vitā peractā multum  
errāverat, multāsque vīserat civitatēs. Multa enim mihi

dē aliis terris nārrāvit, id tamen quod praecipuē mihi placuit erat fābula dē gruibus quam hunc in modum mihi exposuit.

#### Dē gruibus.

‘Gruēs aestivō tempore cum calōrem Aegypti nōn amplius ferre possint abeunt; passisque v̄lōrum in modum aliis, r̄ctā viā Scythiam versus per āera feruntur. Cum v̄rō parum concinna corpora vix possint librāre (in mediō enim graviōra, suprā sunt nimis porr̄cta, et quae caudam pars tangit, levior est) necesse est (nōn secus quam nāvis quae ventis iactātur) in āere fluctuent. Quod cum vel s̄nsū vel ipsā compertum habeat experiētiā, nōn prius in altum sē tollit grūs, quam lapidem ōre sūmat, qui illi et saburrae instar est, commodē ut volet, et salūtī nē pereat.’

#### Dē cervīs.

Haec mihi miranti vilicus ille de cervīs pergit. ‘Cervae quoque, aestivō tempore, p̄scenti causā, ex Sicilia Rhēgium trāsmittunt; qui cum nōn exiguus sit tr̄iectus, fit tandem ut d̄ficiant, aegr̄eque suprā aquam capita tollant. Ergō hoc excōgitāvērunt remediū. Singillātim omnēs natant ōrdine, ut alteram sequātur altera, nōn aliter quam bene instructus pr̄c̄dit exercitus. Sequentis enim caput priōris incumbit lateri, atque ita natant dōnec d̄fatigētur p̄ma quae āgmen dūcit. Quod cum fit, illa in tergō locātur, et alia p̄mum tenet locum.’

Utrum haec fābula v̄ra sit necne, nesciō, sed cum vilicum offendere nōllem, mē cr̄dere simulāvī. Deinde tot r̄bus spectātis d̄fessus ad novum meum cubiculum abivī.

Posterō diē, māne experr̄ctus, ad flūmen, quod fundum nostrum praeterit, vilicō comitante, piscandi causā ambulāvī. Neque piscium cōpia d̄erat, et dum apud

ripam sedemus 'Nōn eādem, quā Canius' inquit vilicus  
'fortūnā ūtimur'. Deinde mihi roganti quid ei accidisset  
hanc nārrāvit fābulam.

### Dolus piscātōrum.

C. Canius, eques Rōmānus, cum sē Syracūsās ōtiandi  
(ut ipse dicere solēbat) nōn negōtiandi causā, contulisset,  
dictitābat sē hortulōs aliquōs velle emere, quō invitāre  
amicōs, et ubi sē oblectāre sine interpellātiōnibus posset.  
Quod cum percrēbuisset, Pŷthius ei quidam, qui argen-  
tāriam faceret Syracūsīs, dixit vēnālēs quidem sē hortōs  
nōn habēre, sed licēre ūti Caniō, si vellet, ut suis; et  
simul ad cēnam hominem in hortōs invitāvit in posterum  
diem. Cum ille prōmīsisset, tum Pŷthius, qui esset, ut  
argentārius, apud omnēs ōrdinēs grātiōsus, piscātōrēs ad  
sē convocāvit, et ab hīs petiuit ut ante suōs hortulōs  
postridiē piscārentur; dixitque quid eōs facere vellet. Ad  
cēnam tempore vēnit Canius; opiparē ā Pŷthiō apparatus  
convivium; cymbārum ante oculōs multitudō; prō sē  
quisque quod cēperat, afferēbat; ante pedēs Pŷthiī piscēs  
abiciēbantur. Tum Canius 'Quaesō' inquit, 'quid est  
hoc, Pŷthi, tantumne piscium, tantumne cymbārum?'  
Et ille 'Quid mirum?' inquit 'hōc locō est, Syracūsīs  
quidquid est piscium; haec aquātiō; hāc villā isti carere  
nōn possunt'. Incēsus Canius cupiditāte, contendit ā  
Pŷthiō ut venderet. Quid multa? Impetrat; emit tanti,  
quanti Pŷthius voluit, et emit instructōs; nōmina facit,  
negōtium cōnficit. Invitat Canius postridiē familiārēs  
suōs; venit ipse mātūrē. Scalium nullum videt; quaerit ex  
proximō vicinō num fēriāe quaedam piscātōrum essent, quod  
eōs nullōs vidēret. 'Nullae, quod sciam,' inquit ille, 'sed hīc  
piscārī nulli solent; itaque heri mirābar quid accidisset.'

Stomachābatur Canius; sed quid faceret?

## Lūdī magister scelerātissimus.

Quae cum vilicus ille mihi nārrāvisset ego aliquid in memoriam revocāre cōnābar quod ei nārrārem. In mentem vēnit fābula quam apud Līvium olim in lūdō recitāvimus. Hunc igitur in modum incēpī. Ut tū multa scīs dē piscibus, cervīs, gruibus, cēterisque animālibus, ita ego multa dē lūdōrum magistrīs, quōrum dē scelerātissimō nunc audi fābulam :

‘ Mōs erat Faliscīs eōdem magistrō līberōrum et comite ūtī, simulque plūrēs puerī ūnius cūrae dēmandābantur. Prīncipum līberōs, sicut ferē fit, quī scientiā vidēbātur praecellere, ērudiebāt. Is cum in pāce Instituisset puerōs ante urbem lūsūs exercēndique causā prōdūcere, nihil eō mōre per bellī tempus intermissō, modo brevioribus, modo longioribus spatiīs trahendō eōs ā portā lūsū sermōnibusque variātis, longius solitō, ubi rēs dedit, prōgrēssus inter statiōnēs hostium, castraque inde Rōmāna (Rōmānī tunc oppidum obsidēbant) in praetōrium ad Camillum eōs perdūxit. Ibi scelestō facinorī scelestiōrem sermōnem addit ; Faleriōs sē in manūs Rōmānis dedisse, quando eōs puerōs quōrum parentēs capita ibi rērum sint, in potestātem dēdiderit. Quae ubi Camillus audīvit “ Nōn ad similem ” inquit, “ tuī nec populum nec imperātōrem scelestus ipse cum scelestō mūnere vēnisti. Nōbis cum Faliscīs, quae pāctō fit hūmānō, societās nōn est ; quam ingenerāvit nātūra utrisque, est eritque. Sunt et bellī sicut pācis iūra, iustēque ea nōn minus quam fortiter didicimus gerere. Arma habēmus nōn adversus eam aetātem, cui etiam captis urbibus parçitur, sed adversus armātōs et ipsōs, quī, nec laesi nec lacessiti ā nōbis, castra Rōmāna ad Veiōs oppugnārunť. Eōs tū, quantum in tē

fuit, novō scelere vicistī; ego Rōmānis artibus, virtūte opere armis, sicut Vēiōs, vincam”. Dēnūdātum deinde eum, manibus post tergum illigātis, redūcendum Falēriōs pueris tradidit, virgāsque eis, quibus prōditōrem agerent in urbem verberantēs, dedit.’

Quā recitātā fābulā ‘Tālia quidem’ inquam ‘hodiē numquam accidunt. Sed et apud nōs, nostrō in ludō, mīra quaedam nōnumquam accidunt’.

### Physiōgnōmōn.

‘Nam postrēmō annō physiōgnōmōn quīdam, Zōpyrus nōmine, Rōmam vēnit, qui sē nātūrā cūiusque ex fōrmā perspicere profitēbatur. Hic quondam ad ludum nostrum vēnit, orāvitque magistrum ut sibi liceret puerōrum mōrēs nātūrāsque ex corpore vultū oculis expōnere. Magister igitur nōbis imperāvit ut ordine stārēmus et capita advenae pertractanda adhibērēmus. At ille, mirābile dictū, capite cūiusque manibus pertractātō, omnium nātūrās rēctē exposuit, et nōs omnēs “Macte” exclāmāvimus; etiam magister, qui plerumque sē tristissimum praestat, nōn facere potuit quān hominī grātulārētur. Quibus laudibus ērēctus physiōgnōmōn magistrō quoque persuāsit ut sibi liceret et ipsius pertractāre caput; et dum pertractat, pariter ac nōbiscum antea fēcit, mōrēs expōnēbat; tam submissā vōce tamen loquēbatur ut nōs reliquī vix audire possēmus; ego autem vidī magistrum rubere animōque plānē perturbārī. Itaque ā tergō clam appropinquāvī ut quid diceret Zōpyrus audirem; quid vērō dixisset nōn invenire poteram; nam simul atque ego tacitō gradū ad eōs pervēnī, magister summā Irā commōtus, correptā ferulā, caput Zōpyri ingentī ictū pulsāvit et “Accipe” inquit “tū quoque tumōrem capitis ut omnēs sciant tē stultissimum esse”. Quō dictō hominem tot

verberibus onustum ē lūdō expulit. Nōs discipulī irae eius nōn oblītī, sī quandō molestiam ei postea volēbāmus afferre, semper rogābāmus num rē vērā animī nātūra ē corporis fōrmā posset cōgnōsci.’

Quibus nārrātis iam tempus erat ad villam redire.

### Advena.

Quō cum rediissem invēni amicum patris mei ad villam pervēnisse ut apud nōs aliquot diēs dēgeret. Centuriō est qui bellis multis interfuit. Contrā Germānōs, Britan-nōs, multās aliās nātiōnēs pugnāvit. Nōn semel bisve sed saepe in proeliō est vulnerātus. Ōlim cum commilitō quidam ab hostibus oppressus in eō erat ut interficeretur, centuriō illi summā virtutē succurrit, et vitā amici cōn-servātā ipse graviter factus est saucius. Ō centuriōnem fortissimum! quam vellem et ipse miles essem, ut contrā hostēs patriae meae strēnuē pugnārem! Nōmen cen-turiōni est Sulpiciō, Gadibus in Hispāniā nātō annis abhinc quinquāginta. Quam dives hominum nōn modo fortium sed etiam ingeniōsōrum est et fuit terra illa Hispānia! Lūcānus poēta, Seneca philosophus, Quīn-tiliānus rhētōr, Mārtiālis poēta, hi inter aliōs in Hispāniā nāti postea Rōmam vērunt.

Multa pater meus et centuriō post cēnam inter se collocūti sunt, quibus sermōnibus ego quoque interfui. Cum satis diū dē bellō Britannicō nārrāvissent, ‘Ō pater’ inquam ‘cūr necesse est bella tam longinqua gerant Rōmāni? Nōne satis māgnū est imperium nostrum?’ ‘Satis sanē’ inquit pater ‘plūs quidem quam satis, ut arbitrantur nōnnūlli. Sed Sulpicius noster melius quam ego his dē rēbus tibi potest dicere’. Cui Sulpicius sub-ridēns, ‘Libēns faciam’ inquit ‘quod rogās; negotiis enim aliis vacō, et filius tuus scientiae cupidus videtur.

Multis in regiōnibus nostrī bella gerere cōguntur, nōn ut imperium augeant sed ut finēs imperiī firmātī sint atque dēfensi. Quōmodo enim incolae longinquārum prōvinciārum sēcūrī possunt vivere, si semper eis timendum est nē irrumpant barbarī, omnia rapiant, hominēs interficiant? Nōn aliēna cupimus, sed nostra nostrōsque dēfendere. Nōnumquam tamen fit ut nostra dēfendere nōn possimus nisi contrā aliōs populōs bellum ultrō gerāmus. Itaque et Britannōs oppugnāvit Gāius Iulius Caesar, quia Gallis auxilium praebēbant. Mihi quidem vidētur nihil magis rei publicae prōdesse quam ut prōvinciae dēfendantur, etiam si bella longinqua gerere cōgimur.’ Cui ego ‘Grātias agō’ inquam ‘quod haec omnia tam clārē exposuisti. Quam velim dē prīscis Rōmānōrum factis mihi aliquid nārres’. ‘Crās fortāsse’ respondit ‘nārābō’. ‘Pergrātum’ inquam ‘faciēs’.

Postridiē igitur ego, frāter, sorōrēs (omnēs enim Sulpicium audire cupiēbāmus) vesperī ad eum convēnimus. Quibus visis subridēns ‘Nōn modo discipulōs’ inquit ‘sed etiam discipulās, ut vidētur, docturus sum. Strēnuē mihi rēs est agenda, ut omnibus placeam.’ Tum frāter, ‘Nōli timere,’ inquit, ‘nē nōbis displiceās; nam et historiās amāmus et tē ipsum, qui fortissimum in proeliandō tē praestiteris. Scriptōrēs rerum plērique multa quidem scribunt, ipsi agunt nihil. Auditōrēs habēbis nōn incuriōsōs.’ ‘Quod poterō’ respondet ‘faciam’.

### Pyrrhī medicus.

Ōlim, ut scītis omnēs, populō Rōmānō Pyrrhus, rēx Ēpirōtārum, bellum ultrō intulit. Nam cum Rōmānōs potentēs vidēret Apollinem dē bellō cōsultuit. Ille ambiguē respondit ‘Aiō tē Rōmānōs vincere posse’. Hoc ad sē dictum ratus contrā Rōmānōs vēnit, adversus quōs

variō ēventū pūgnābat. Diū dē summō imperiō inter eum et Fabricium, imperātōrem Rōmānum, erat certāmen. Perfuga quondam ab eō in castra Fabrici vēnit, etque est pollicitus, sī praemium sibi posuisset, sē, ut clam vēnisset, sic clam in Pyrrhi castra reditūrum, et eum venēno necātūrum. Hunc Fabricius redūcendum cūravit ad Pyrrhum; idque eius factum laudātum ā senatū est. Nam sī glōriae causā imperium expetendum est, scelus absit, in quō nōn potest esse glōria; sī ipsae opēs expetuntur quōquō modō, nōn poterunt ūtiles esse cum infāmiā. Quod postea Rēgulus quoque iterum arguit.

### Mārcus Atilius Rēgulus.

Hic erat vir ēgregiā virtūte qui primō Carthāginiēnsēs plūribus proeliis vicit, tandem tamen ab iis duce Xanthippō Lacedaemoniō victus captusque, Rōmam missus est, dē captivīs commūtandis āctūrus, fidē datā, sē, sī nihil perfēcisset, reditūrum. Ille Rōmam cum vēnisset, in senātum indūctus, Rōmānis persuāsit nē pāx cum Poenis fieret; illōs enim frāctōs tot cāsibus spem nūllam habere; sē tantū nōn esse, ut tot milia captivōrum propter ūnum sē et senem, et paucōs, qui ex Rōmānis capti essent, redderentur. Senātūs cōsultō hanc in sententiam factō, ipse Carthāginem rediit; suādentibusque Rōmānis ut Rōmae maneret, negāvit sē in eā urbe mānsūrum, in quā postquam Afris servisset, dignitātem honesti civis habere nōn posset. Regressus igitur ad Africam exquisitissimis suppliciis interfectus est. Sed quam praeclāram fāmam sibi parābat! Audite enim id quod dicit Horātius.

Hoc cāverat mēns prōvida Rēguli  
dissentientis condiōnibus  
foedis, et exemplō trahentis  
perniciem veniēns in aevum,



SI NŌN PERIRET IMMISERABILIS  
CAPTIVA PŪBĒS. 'SIGNA EGO PŪNICIS  
ADFIXA DELŪBRIS ET ARMA  
MILITIBUS SINE CAEDE,' DIXIT,

'DĒREPTA VIDĪ; VIDĪ EGO CIVIUM  
RETORTA TERGŌ BRACCHIA LIBERŌ  
PORTASQUE NŌN CLAUSAS, ET ARVA  
MĀRTE COLI POPULATA NOSTRŌ.

AURŌ REPĒNSUS SCILICET ACRIOR  
MILES REDĪBIT. FLAGITIŌ ADDITIS  
DAMNUM; NEQUE AMISSŌS COLŌRES  
LĀNA REFERT MEDICĀTA FŪCŌ,

nec vĕra virtus, cum semel excidit,  
cūrat repōni dĕteriōribus.

SI PŪGNAT EXTRICĀTA DĒNSIS  
CERVA PLAGIS, ERIT ILLE FORTIS

QUI PERFIDIS SĒ CRĒDIDIT HOSTIBUS,  
ET MĀRTE POENŌS PRŌTERET ALTERŌ,  
QUI LŌRA RESTRICTIS LACERTIS  
SĒNSIT INERS TIMUITQUE MORTEM.

HIC, UNDE VITAM SŪMERET INSCIUS,  
PĀCEM DUELLŌ MISCUIT. Ō PUDOR!  
Ō MĀGNA CARTHĀGŌ, PROBRŌSIS  
ALTIOR ĪTALIAE RUINIS!'

FERTUR PUDICAE CŌNIUGIS ŌSCULUM  
PARVŌSQUE NĀTŌS UT CAPITIS MINOR  
AB SĒ REMŌVISSE ET VIRILEM  
TORVUS HUMĪ POSUISSE VULTUM,

dōnec labantēs cōnsiliō patrēs  
firmāret auctor numquam aliās datō,  
interque maerentēs amīcōs  
ēgregius properāret exsul.

atquī sciēbat quae sibi barbarus  
tortor parāret ; nōn aliter tamen  
dīmōvit obstantēs propinquōs  
et populum reditūs morantem,

quam sī clientum longa negōtia,  
dīiudicatā lite, relinqueret,  
tendēs Venāfrānōs in agrōs  
aut Lacedaemonium Tarentum.

### Theātrum.

Nūdius tertius Rōmam rediimus et pater mē sinit  
sēcum ad theātrum ire. In quattuordecim ōrdinibus,  
quippe quī equestrī nātus sit locō, sedēbat ; namque post  
senātōrēs ex vetere Institutō quattuordecim graduum ōr-  
dinēs equestrī ōrdinī assignātī sunt. Postquam cōnsēdi-  
mus, pater aurī meae ōre suō admōtō susurrāns ‘ Vidēsne ’  
inquit ‘ senem istum prōmissā barbā, quī, dēsīgnātōre  
appropinquante, ē locō suō semper cēdit et quasi currit  
per ōrdinēs equestrēs ? ’ ‘ Cūr, pater, ’ rogāvī ‘ ita agit ?  
Dēsīgnātōrem vidētur timēre ’. ‘ Et iūre timet ’ respondit  
pater ‘ nam cōnsū equestrī caret ; itaque nōn licet eī inter  
hōs ōrdinēs sedēre. Nēmo enim inter equestrēs adscribī  
potest cui nōn sint quadringenta sēstertia ’. Adhūc  
loquente patre, dēsīgnātōrem iterum hominī appropin-  
quantem vīdī et quid esset ēventūrum mirābar, cum  
‘ Spectā ’ inquit pater ‘ quid sit factūrus ; ridiculam  
enim agit rem, et omnibus lūdibriō est ; immō vērō

Martialis poeta carmen scripsit ut eum irrideat'. Tum vero Nannium vidi (ita enim mihi pater dixit hominem appellari) designatori cedere donec ad ultimam sedem quartidecimi ordinis perventum est. Sed ne hanc quidem sedem retinere potuit et a designatore dimotus est. Genū igitur flexo apud hanc sedem manebat, ut videretur inter equites sedere, quamquam re vera nullam obtinebat sedem, sed extra ordinem in foribus erat. Mihi certe ita risum movit ut postero die carmen sine mora legere cuperem quod pater mihi dixit Martialem scripsisse; eo magis legere cupiebam quod virum ipsum videram. Et puto vos quoque qui de homine iam nunc audiveritis omnes velle audire. Audite igitur:—

Sedere primo solitus in gradu semper  
tunc, cum liceret occupare, Nannius  
bis excitatus terque transtulit castra,  
et inter ipsas paene tertius sellas  
post Gaiumque Luciumque consedit;  
illinc cucullo prospicit caput tectus  
oculoque ludos spectat indecens uno,  
et hinc miser deiectus in viam transit,  
subsellioque semifultus extremo  
et male receptus altero genu iactat  
equiti sedere Leitoque se stare.

Nunc autem ad theatrum redeamus, nam carmen postero modo die legi. Simul atque aulaeum mittitur histriōnemque videmus in scaenā stantem, quantum audio strepitum! Immo vero vox histriōnis plaudentium sonum non evaluit pervincere. Tragoedia quaedam agebatur, sed inter tot plaudentium strepitum nil audire poteram. Neque re vera spectatoribus placuit, nam mediam inter tragoediam clamare inceperunt et

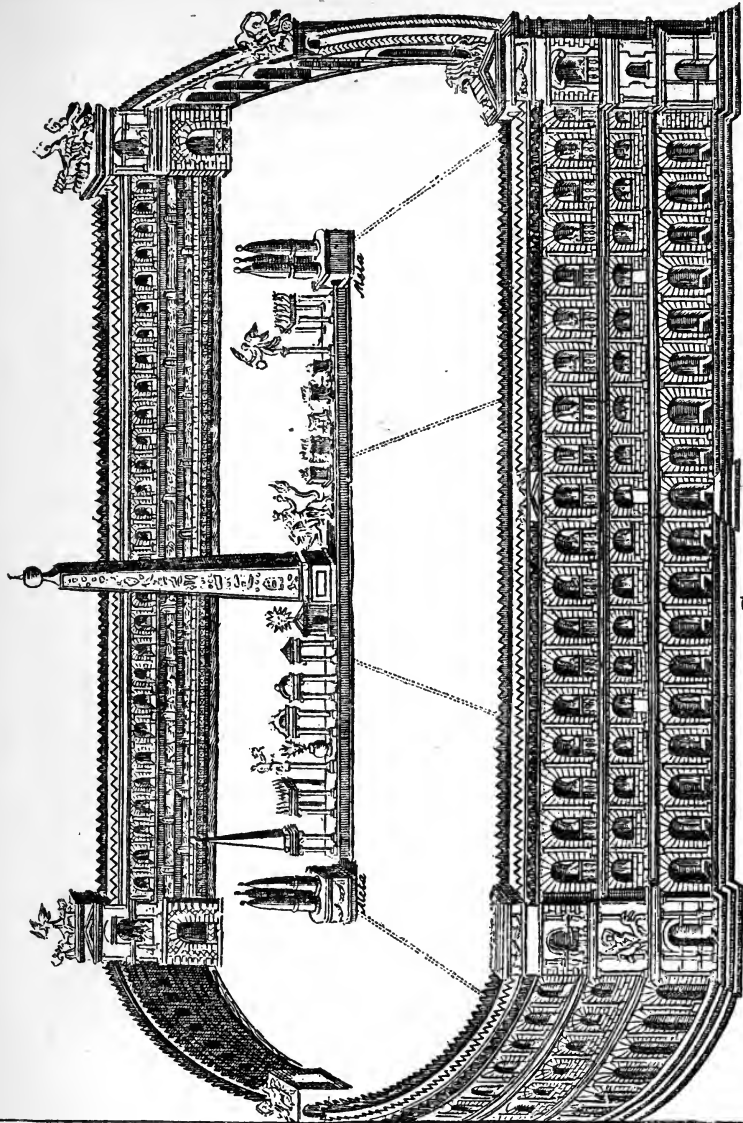
poscere ut ursi vel pugiles adhiberentur. Deinde turmae equitum peditumque catervae trans scaenam currunt; sequuntur reges manibus retortis, essedae, plenta, naves, panthærae, camelis, elephantis, tantaque omnium rerum animaliumque multitudō ut me quidem tam longae pompae mox taederet. Nec non spectatorum clamores molestiam mihi afferunt, namque ut Horatius dicit

Garganum mugire putēs nemus aut mare Tuscum,  
tantō cum strepitū lūdi spectantur et artes.

Tandem autem finis aderat et dum aulaeum tollitur rem mirabilem vidi, nam Britannorum figurae in ipso aulaeo erant intextae; cum igitur aulaeum tolleretur ipsi Britannis manibus suis id tollere videbantur. Equidem verō putavi vivos eos esse gigantes, sed postquam ē theatro discessum est pater mihi totam rem exposuit.

#### Dē alcibus.

Dum domum redimus de tantā animalium varietate in scaenā visā disserēbamus, paterque dixit absurdum esse hās omnēs ferās, ē regione quamque sibi idoneā, Rōmam comportāre. ‘Mox et alcem’ inquit ‘arcessent’, et mihi neganti me scire quāle animal esset alcēs, ‘Hārum est cōnsimilis capris figura’ dixit, ‘et varietās pellium, sed magnitudine paulō antecēdunt mutilaeque sunt cornibus, et crūra sine nodis articulisque habent, neque quietis causā prōcumbunt, neque, si quō afflictāe casū conciderunt, erigere sese aut sublevare possunt. His sunt arbores pro cubilibus; ad eas se applicant atque ita paulum modo reclinatae quietem capiunt. Quarum ex vestigiis cum est animadversum a venatoribus, quō se recipere consuerint, omnēs eo loco aut radicibus subruunt, aut accidunt arbores, tantum ut summa species earum stantium relinquatur.



CIRCUS

Hūc cum sē cōnsuētūdine suā reclīnāvērunt infirmās arborēs pondere affligunt atque unā ipsae concidunt. Quō modō quippe quae surgere nōn possint facile ā venātōribus capiuntur.’ Haec dum fābula nārrātur celeriter domum pervēnimus, ubi ego quidem tot rēbus visis defatigatus cubitum sine morā abiī, et dum in lectō crūra quasi in circulum, felis instar, colligō, dīs grātiās ēgi quod nōn nātus eram alcēs.

### Circus Māximus.

Posterō diē ut lūdōrum spectācula vidērem ad Circum Māximum mē contulī. Per tōtum hunc circum longa spīna, ut mūrus, quattuor pedēs alta, medium dīvidit spatium; apud utrumque finem stat mēta prope quam aurīgae currūs vertere solent. Immō vērō optimus quisque aurīga semper cōnātur currum quam proximē regere et mētā modo nōn rotīs suis rādere, namque ut Horātius dicit:—

Sunt quōs curriculō pulverem Olympicum  
collēgisse iuvat, mētaque fervidīs  
ēvitāta rotīs palmaque nōbilis  
terrārum dominōs ēvehit ad deōs.

Prīmum certāmen erat quadrigārum. Simul atque cōnsul, mappā ad terram iactā, signum dedit ē carceribus erūperunt quadrigae et sēsē in stadium effuderunt; tōtum stadium strepitū curruum crepitantium complebātur; pulvis in altum glomerābatur; unā omnēs inter sē commixtī stimulis nōn parcēbant, ut alter alterius rotās frementēsque equōs superāret. Nam cōnfertī equi aliī aliōrum aurīgārum in terga rotāsque curruum spūmam fervidōsque fundunt flātūs. Spectātōrēs aliī aliās factiōnēs strepitū clāmōribusque faventium incitant; nunc prasina, nunc russāta priōrem occupat

locum ; sed cedit albatae et haec venetae. Ego quidem albatae favēbam factiōni, diūque primus currēbat auriga meus. Sub ultimam mētā iam currum agēns (septiēns enim tōtum ēmētiuntur stadium) propius propiusque admovēbat rotam fūnaliq̄ue ad dextram equō habēnās laxābat, sinistrum cohibēbat. Et hāc quidem tenus rēcti omnes steterunt currūs ; deinde verō prasināe factiōnis contumācēs equi currum vi auferunt, et ex adversō, cum sextus iam septimusque cōficeretur cursus, frontēs caeruleis impingunt quadrigis ; unde unō ex malō alius alium cōnfringit et incidit. Tōtus iam cursus curruum naufragiis replētus est. Quod ubi cōspexit russātus auriga, extrā orbitam dēflectit, et frēna inhibet, dum praetervehatur aliōs. Intereā albātus ille, cui ego favēbam, postrēmus omnium ultimō locō equōs agēbat, namque in fine certam spem victōriāe pōnēbat ; quī simul ac vidit russātum illum solum relictum, vēlōcium equōrum auribus acūtum flagelli sonum incutiēns, insequitur ; et aequātis iugis ambo ferēbantur ; modō hic, modō ille equōrum capitibus alterius quadrigam superābat. Et reliquōs quidem omnes cursūs infelix ille albātus rēctō currū exēgerat ; deinde dum habēnas flectenti sinistrōsum equō remittit, imprūdēns in mētā impingit, frāctisque rotis ē currū volvitur implicaturque lōris ; illō autem in terram prolāpsō, dissipātī sunt equi medium per stadium, russātusque ille palmam tulit. Fautōrēs tamen albatae factiōnis ut vidērunt illum currū excussum modo rapī per terram, modo caelum versus crūra prōtendere, clāris lāmentis adolēscētis vicem dēplōrāvērunt, dōnec ceteri aurigae, vix tandem equōrum cursū cohibītō, solvērunt eum cruōre adeō foedātum ut amicōrum nēmo corpus agnōsceret.

## Leō in arēnā.

Post hōc quadrīgārū certāmen vēnātiōnem, ut appellatur, vīdī. Quō in certāmine hominēs, nōmine bēstiārī, contrā ferās cūiusvis generis pūgnant. Māgna multitudō, varietāsque mirābilis omnium ferārū undique collēcta in arēnam immittitur. Sed praeter alia omnia leōnum immānitās mihi admirātiōnī fuit, ūnus praesertim. Is ūnus leō corporis impetū et rōbore, terrificōque fremitū et sonōrō, torīs comīsque cervicū flūctuantibus animōs oculōsque omnium in sē convertit. Intrōductus erat inter complūrēs cēterōs, ad pūgnam bēstiārū datus, servus virī cōsulāris. Eī servō Androclus nōmen fuit. Hunc ille leō, ubi vīdit procul, repente, quasi admirāns, stetit; ac deinde sēnsim atque placidē ad hominem accēdit; tum caudam mōre atque ritū adulantium canū clemēter et blandē movet, hominisque sēsē corporī adiūngit, crūraque eius et manūs metū iam paene exanimātī, linguā leniter dēmulcet. Homo Androclus inter illa tam atrōcis ferae blandīmenta amīssum animum recēperat; paulātīm oculōs ad contuendum leōnem refert; tum, quasi mūtūā recōgnitiōne factā, laetōs et grātulābundōs vidērēs hominem et leōnem. Haec tam mīra rēs māximōs populī clāmōrēs excitāvit; nec nōn Caesar Androclum arcessitum rogāvit quā ob rem ille atrōcissimus leōnum ūnī pepercisset. Deinde Androclus rem mirificā nārrāvit atque admirandā. ‘Cum prōvinciam’ inquit ‘Āfricā prēcōsulārī imperiō dominus meus obtinēret, ego ibi iniquīs eius et cottidiānis verberibus ad fugam sum coactus; et, ut mihi ā dominō, terrae illius praeside, tūtiorēs latebrae forent, in campōrum et arēnārū solitudinēs concessi; ac, si defuisset cibus, cōnsilium fuit mortem aliquō pāctō quaerere.



Tum sōle mediō rapidō et flagrante spēluncam quandam nactus remōtam latebrōsamque, in eam penetrō et mē recondō, neque multō post ad eandem spēluncam vēnit hic leō, dēbili ūnō et cruentō pede, gemitūs ēdēns et murmura dolōrem cruciātumque volneris commiserantia ; et primō quidem cōnspectū advenientis leōnis, summō terrōre affectus sum ; sed postquam leō spēluncam intrōgrēssus vidit mē procul latentem, mītis et mānsuētus accessit ; sublātum pedem ostendit ac porrēxit, quasi opis petendae grātiā ; ibi stirpem ingentem pedī eius haerentem revelli, conceptamque saniem volnere intimō expressi, accūrātiusque, sine māgnā iam formīdine, siccāvī penitus atque dētersi cruōrem. Ille tunc meā operā levātus, pede manibus meis impositō, recubuit et quievit ; atque, ex eō diē, triennium tōtum ego et leō in eādē spēluncā eōdemque victū viximus. Nam, quās vēnābātur ferās, membra opīmiōra ad spēluncam mihi suggerēbat ; quae ego quippe qui ignis cōpiam nōn habērem, sōle meridīanō tosta edēbam. Sed ubi mē vitae illius ferīnae iam pertaesum est, leōne vēnātum profectō, spēluncam reliquī. Nōn ita multō post ā militibus vīsus apprehēnsus sum et ad dominum ex Āfricā Rōmam dēductus. Is mē statim rei capitalis damnandum ad bestīasque dandum cūrāvit. Intellegō autem hunc quoque leōnem captum grātiās mihi nunc etiam beneficii referre.’ Quae cum ita nārrāvisset Androclus, cūctis petentibus, dimissus est et poenā solūtus, leōque ei suffrāgiis populi dōnātus. Equidem vērō posteā vidēbam Androclum et leōnem lōrō tenui revīnctum urbe tōtā circum tabernās ire ; dōnārī aere Androclum, flōribus spargī leōnem ; omnēs ferē ubique obviōs dicere ‘ Hic est leō hospes hominis ; hic est homo medicus leōnis ’.

## Pugilēs.

Deinde currentium, saltantium, luctationis, pugilum, discos iaciendi certamina erant. Pugiles modo, denti-frangibulos homines, describam. Quam latos umeros, quantos habebant lacertos! Primus in arenam Entellus processit atque in medium duos caestus magni ponderis proiecit; obstupuerunt spectatores, tanto rigescabant plumbō et ferrō insūtō. Alter tamen pugil, nomine Darēs, haudquāquam videbatur timere. Ambo statim magnos artus, magna ossa, lacertosque nudabant; ingentes mediā in arenā consistebant. Ut nolim talibus obviam ire noctū, vel in vicō tenebricosō et deserto! Servi paribus caestibus utriusque manus alligaverunt; statim uterque in articulos pedum stetit erectus, et intrepidus erexit brachia in altum; iamque ab ictibus alta capita retrō avertunt; creberrima inter se verbera dant, Darēs fortior agilitate pedum et iuventute defensus, Entellus magnitudine membrorum robustus, sed genua pigra vacillant trementi, et difficilis anhelitus vasta membra agitat; cavis lateribus multos ingerunt ictus; ē pectore magnos edunt sonitus; nec non mālāe sub gravibus ictibus crepitant. Entellus consistit gravis et immotus eodem in statu, tantummodo eludit ictus corpore et oculis vigilantibus. Alter dolose nunc hos, nunc illos tentat aditus, frustra que vario impetu premit. Entellus insurgens ostendit dextram et altē tollit, alter celer praevidet ictum, et levi corpore elapsus effugit. Entellus in aurās effundit impetum et ipse gravis et graviter magnō pondere in terram procumbit. Diversis studiis spectatores omnes surgunt, alii cachinnos, alii misericordiae clamores tollunt; strepitus ad caelum mittitur.





*Photo Alinari.*

Pugil caestūs gerēns.

Sed Entellus, tantō cāsū neque tardātus neque territus surgit ardentiorque ad pūgnam redit; ira vim addit et fortitudō sibi cōnsicia vīrēs Inflammāt; tōtō campō currentem Darēta urget, nunc dextrā, nunc sinistrā ictūs dat. Neque mora, neque requiēs erat; sed quam dēnsā grandine nimbi super tēcta crepitant, tam dēnsis ictibus Entellus utrāque manū frequēns verberat Darēta agitatque. Tum dēmum, fine certāminis indictō, servi quīdam Darēta subdūxerunt dēfatigātum, genua infirma trahentem, utrimque moventem caput, sanguinem spissum ac dentēs cum sanguine mīxtōs ex ore expuentem Dentilegum scilicet eum fēcerat Entellus. Caput etiam tumōre māgnō tumēbat, quem sī Zōpyrus ille physiōgnōmōn vīdisset omnium sapientissimum hominum esse dixisset.

#### Gladiātōrēs.

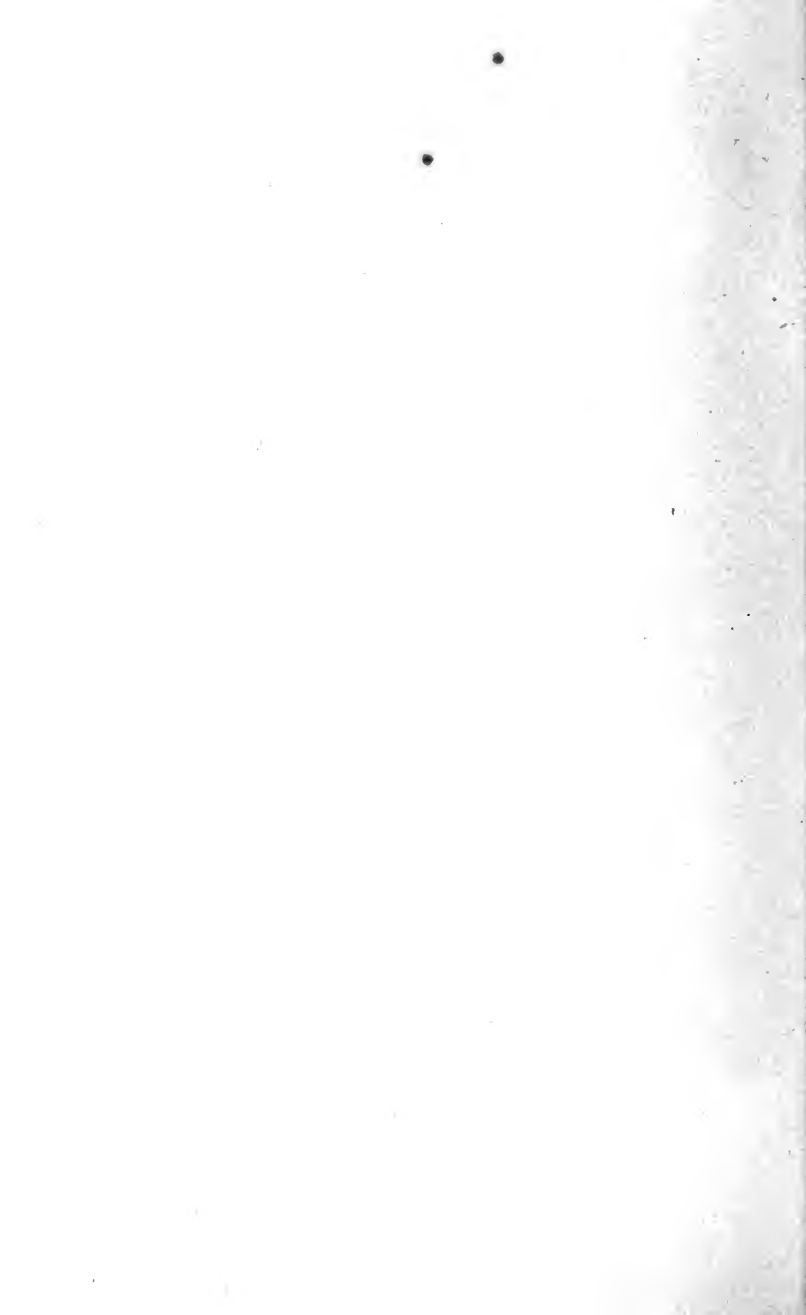
‘At tuba terribili sonitū taratantara dixit’ et gladiātōrēs intrāvērunt. Ad imperātōrem versī ‘Moritūri tē salūtant’ clāmāvērunt et statim acriter pūgnātur. Alii rētiārii, mirmillōnēs alii vocantur; hi enim in galeis piscis effigiem gerunt, illi rēte et fuscinam (vel tridentem) habent. Rētiārius quīdam rēti suō mirmillōnem implicāre cōnābatur et fugientī illi ‘Nōn tē’ clāmāvit ‘petō, piscem petō; quid mē fugis, Galle? Piscāri volō’. Quō auditō omnēs facētias hominis laudāvēre; at ille rēti iactō mirmillōnem implicāvit—‘Habet, habet’, clāmāvērunt omnēs, et ille victor ad imperātōrem versus sīgnum exspectābat. Imperātor quippe quī intellexeret spectātōrēs rētiāriō favēre, pollicem vertit et sīgnum mortis dedit (sīgnum parcendī pollice pressō datur). Interfectum mirmillōnem servi ex arēnā uncō traxērunt. Neque plūs vidēre poteram sed patrem statim orāvi ut mē a tam saevō spectāculō abdūceret. Domum igitur rediimus.

## Dē pueris in Senātū.

Saepenumero cum patre volebam ad senātum ire, sed mihi olim plus solito flagitanti ut me secum duceret, pater 'Nōn iam' respondit 'licet pueris senātum intrāre'. Deinde mihi causam roganti haec exposuit: 'Anteā' inquit 'mōs senātoribus Romae fuit in cūriam cum praetextatis filiis introire. Cum in senātū res maior quaepiam cōsultata atque in diem posterum prolata est, placuitque nē quis hanc rem enūtiāret, super quā tractāvissent, priusquam decreta esset, māter Papīri pueri, qui cum parente suo in cūriā fuerat, filium percunctata est quidnam in senātū patrēs egissent. Puer respondit tacendum esse, neque id dici licere; mulier fit audiendi cupidior; secretum rei et silentium debēri puer affirmāns animum eius ad inquirendum excitat; quaerit igitur magis violentiusque. Tum puer, matre urgente, lepidi atque festivi mendacii cōsiliū inīit. Actum in senātū dixit, utrum hōrum videretur utilius magisque ē rēpublicā esse, unusne ut duās uxōrēs haberet, an ut ūna apud duōs nūpta esset. Hoc illa ut audivit, animō compavescit; domō trepidāns egreditur; ad ceterās matrōnās defert quod audierat; posterō diē perveniunt ad senātum; lacrimantes atque obsecrantes incipiunt orāre ūna potius ut duobus nūpta fieret, quam ut ūni duae. Senātores ingredientēs in cūriam quae illa mulierum intemperies et quid sibi postulatiō ista vellet, mirābantur. Puer Papīrius in medium cūriae progrēssus, quid māter rogāvisset, quid ipse matri dixisset et tōtam rem nārravit. Senātus fidem atque ingenium pueri laudat, cōsultum facit posthāc pueri cum patribus in cūriam nē introeant, nisi ille unus



Rētiārius.





Papirius ; eique puerō postea cōgnōmen honōris causā inditum est “Praetextatus” ob loquendi tacendique in aetate praetextatā prūdentiam.’

Lūcius patrī suō salūtem dat.

Septem abhinc diēbus, pater cārissime, Athēnās pervēni, mare Brundisiō trānsvectus cursū quam celerrimō ; venti enim semper erant secundi. Quibus cōgnitis sciō et tē et mātrem vehementer esse gāvīsūrōs. Mare enim periculis plēnum. In cursū voluptate mākīmā affectus sum, dum sōlem spectō clārissimum, undās caeruleās, urbēs interdum Graecās in orā maritimā sitās. Nāvigāvi igitur sine timōre nauseāve. Apud Piraeum expositus Athēnās pedibus iter fēci, quod cum facerem obvius fui patruō meō, quī domum suam mē dēdūxit. Amita mea valet, valent et cōsobrinī. Quī omnēs mihi placent, et studiis perfectis cum eis cottidiē ludō. Urbs ipsa, mi pater, quam pulchra est ! Quālēs erant Graeci illi, qui tot templa, tot statuās tantā arte fēcērunt ! Rōmae Graecōs oderam ; nunc Athēnis admiror, et ingenia illa māgna, Homērum, Aeschylum, Sophoclem, Thūcydidem, melius intellegō. Rōmae enim dēteriōrēs videntur Graeci, ideō, ut opinor, quod plērique sunt servi, mercēnariī omnēs. Grātiās tibi, pater, agō quam mākīmās, quod mihi permīstī ut Athēnis artem orātōriam discerem. Studiis mē penitus dēdam, ut linguam Graecam quam celerrimē ēdoctus sim.

Nunc sentiō eadem quae sēnsit Propertius :—

Illic vel studiis animum emendare Platōnis  
incipiam aut hortis, docte Epicūre, tuis ;  
persequar aut studium linguae, Dēmōsthenis arma,  
librōrumque tuōs, docte Menandre, salēs ;

aut certē tabulae capient mea lūmina pictae,  
sive ebore exāctae, seu magis aere, manūs.

Cūrā, pater cārissime, ut valeās. Valē.

### Fīnis.

Fīnis adest nārrātiōnis hūius, adest quoque finis pueri-  
tiae. Nunc autem vōs omnēs, quī hunc librum reci-  
tātis, iubeō valēre. Ut enim vōbīs discenda est lingua  
Latīna, ita mihi, quī iam sum adulēscēns, nōn puer,  
Athēnīs est discenda ars ōrātōria. Valēte omnēs, et  
bonī este discipulī.

## EXERCITĀTIŌNĒS

Ego et vīta mea.

### A (1)

Verte in ōrātiōnem obliquam, accēdente idōneō verbo principālī:—

1. Pater meus appellātur Sextus Cornēlius Polliō.
2. Ego appellor Lūcius.
3. Nunc dē mātrem dicam.
4. Frātrī prænōmen est Gāius.
5. Ē lectulō surrexi.
6. Māter patrem salvēre iūssit.
7. Sorōrēs patrem salvēre iūssērunt.
8. Puerī nōn ludent in lūdō.
9. Post lūdum domum redeō.
10. Sorōrēs ad lūdum mox ibunt.

### B

1. Dē quibus rēbus nārrātūrus est Lūcius ?
2. Quid scis dē ipsō Lūciō ?
3. Quōmodo appellantur pater, māter, frāter, sorōrēs ?
4. Quid facit Lūcius cottidiē ?
5. Quid accidit in lūdō ?
6. Qui erant Horātius, Vergilius, Terentius ?
7. Quid faciunt puerī quotiēns ē lūdō exeunt ?
8. Quot annōs nātus est Lūcius ?
9. Quem salvēre iubet Lūcius ?
10. Quid accidit cum puerī in lūdō ludent ?

## C

1. Cūius gentis est Lūcius ?
2. Quōmodo patrem Lūci appellābat māter ?
3. Estne māior gente familia ?
4. Quis poenās dat ?
5. Quis poenās sūmit ?
6. Quot genera sunt lūdōrum ?
7. Quō aliō modō appellātur alter lūdus ?
8. Quid est praenōmen tibi ?
9. Quid est tibi nōmen ?
10. Num habēs cōgnōmen ?

## A (2)

Redde ipsa verba dīcentis (vel dīcentium):—

1. Dīcō mē Rōmānum esse puerum.
2. Sciō tē ignōrāre.
3. Intellegis mē nārrātūrum esse dē omni meā vitā.
4. Crēdō sorōrēs mox ad lūdum itūrās esse.
5. Sorōrēs salvēre iubeō.
6. Negō licēre nōbīs in lūdō lūdere.
7. Dīcō magistrum poenās ā nōbīs heri sūmpsisse.
8. Putō nōs poenās crās datūrōs esse.
9. Manifestum est nōs nōn satis didicisse.
10. Magister dīcit puerōs esse stultōs.

## A (3)

Verte in interrogātiōnem (vel exclāmātiōnem) obliquam cum verbō praesentis temporis regente:—

1. Quam sevērus est magister !
2. Dē quibus rēbus dīcam ?
3. Quālis sum puer ?
4. Quot annōs nātus sum ?

5. Frequentāsne<sup>1</sup> lūdum ?
6. Vidistne librōs meōs ?
7. Utrum Horātium an Vergilium māvis ?
8. Frēgistne hanc fenestram annōn<sup>2</sup> ?
9. Quis recitātūrus est ?
10. Didicitne pēnsūm suūm annōn ?

A (4)

Verte eāsdem sentiētiās cum verbō temporis perfecti regente.

A (5)

Verte in interrogātiōnem rēctam :—

1. Rogāvit mē quotā hōrā ē lectulō surrēxissem.
2. Sciō quot sorōrēs habeās.
3. Dixi ei quid in lūdō facerēmus.
4. Nescit quis hoc fēcerit.
5. Certiōrem eum fēci quando abitūrus essem.
6. Certiōrēs nōs faciunt quis adventūrus sit.
7. Certior frō quālis fuerit Vergilius.
8. Certiōrēs facti sunt quot annōs nātus essem.
9. Rogāvērunt mē num fēlix essem.
10. Rogat nōs utrum lūdum frequentēmus necne.

B (2)

1. Cūr est pater Lūci Brundisīnus ?
2. Cūr summō est honōre apud civēs Brundisīnōs ?
3. Quid et ubi est Brundisium ?
4. Ubi est domus nostra ?
5. Per quid domum intrās ?
6. Quis est iānitor ?
7. Iānuā apertā quō imus ?
8. Quid est ātrium ?

<sup>1</sup> 'ne' in interrogātiōne obliquā fit 'num'.

<sup>2</sup> 'annōn' in interrogātiōne obliquā fit 'necne'.

9. Quid mediō est in ātriō ?
10. Ubi cēnāmus ?

B (3)

Scribe quidquid didicisti dē domō Rōmānā.

C (2)

1. Quid facit magistrātus ?
2. Quid est oriēns ? Cūr ita nōminātur ?
3. Quid est occidēns ? Cūr ita nōminātur ?
4. Quid est merīdiēs ? Cūr ita nōminātur ?
5. Quid est septentriō ? Cūr ita nōminātur ?
6. Cūr ita nōminātur impluvium ?
7. Quid est compluvium ?
8. Quid significat vocābulum *Larēs* ?
9. Quid est tablīnum ?
10. Quid est peristylīum ?

A (6)

1. Cūr intrāmus triclinium ?
2. Cūr sedēbat iānitor in cellā ?
3. Cūr super impluvium erat nullum tectum ?
4. Cūr lūdum frequentās ?
5. Cūr iānuam pultāmus ?
6. Cūr habēbant Rōmāni impluvium in ātriō ?
7. Cūr ante portās cellārum dormiunt servi ?
8. Cūr in lūdō numquam lūdō ?
9. Cūr edimus ?
10. Cūr discimus ?

A (7)

Rescribe hās sententiās in tempore perfectō vel imperfectō :—

1. Tectum est super domum nē pluviae in nōs cadant
2. In lūdō taceō nē magister poenās sūmat.

3. Magister puerum mittit qui sellam quaerat.
4. Magister nōs docet quō sapientiōrēs fiāmus.
5. Intrō tablinum ut patrem inueniam.
6. In peristyliō lateō nē quis mē inuenire possit.
7. Simulō mē intellegere nē magister stultum mē esse putet.
8. Cibum capiō nē frāter edat.
9. Ē lectulō surgō nē serus ad lūdum eam.
10. Librō inhiō quō diligentiorēm mē esse putet magister.

#### A (8)

Rescribe hās sententiās in tempore praesenti :—

1. Amicus advēnit ut apud nōs cēnāret.
2. Ante lūcem surrexi ut sōlem orientem vidērem.
3. Ientāculum ēdī nē ieiūnus fierem.
4. Manūs lāvi nē sordidae essent.
5. Corpus exercēbāmus nē pinguēs essēmus.
6. Ad lectulōs ivērunt ut dormirent.
7. Pater tablinum intrāvit ut epistulam scriberet.
8. Privātum habēbat conclāve nē nōs molesti ei essēmus.
9. Māter misit servum qui atrium purgāret.
10. Magister mē laudāvit quō magis discere cuperem.

#### Lūdus.

#### B

1. Quid est lūdus litterārius ?
2. Quālēs aliī sunt lūdi ?
3. Quid gerimus cum lūdum frequentāmus ?
4. Quis nōs comitātur ?
5. Quid extrā lūdum fēcit scelerātus ille puer ?
6. Quid nōs facere iūssit magister ?
7. Cūr ego tacēbam ?
8. Cūr appellāvit Horātius magistrum suum 'plāgōsum' ?

9. Ubi stant capsae? quid continent?
10. Quales scriptores recitamus in ludō?

C

1. Quālis est paedagōgus?
2. Quālis sella est cathedra?
3. Quālis tabula est tabula cērāta?
4. Quālis homo ratiōnēs dūcit?
5. Quid docet grammaticus?
6. Quid docet rhētor?
7. Quālis scriptor versiculōs scribit?
8. Quālis scriptor historiās scribit?
9. Quae pars corporis est umerus?
10. Quid est virga?

Dē milite fortissimō sed ignōtō.

B (1)

1. Quis prior locōs idōneōs occupat? Quando?
2. Quālem ad locum pergunt Rōmāni?
3. Quid ostendit tribūnus?
4. Quis dūcit quadringentōs?
5. Num periit tribūnus?
6. Scisne nōmen tribūni?
7. Quid cōsulī dixit tribūnus? Verte per orātiōnem obliquam.
8. Quōmodo mortem effūgerunt Rōmāni?
9. Quāle monumentum habet tribūnus?

C (1)

1. Quid significat *tribūnus*?
2. Aliter exprime *sīgnum*.



## Cēna.

### B (2)

1. Quando adveniunt vocātī ?
2. Qui dēducunt eōs ?
3. Quō dēducunt ?
4. Quibus parantur cēnae ?
5. Quid prōmisit pater ?
6. Quō cōsiliō postea adfui ?
7. Ēnumerā fercula.
8. Quando secundae appōnuntur mēnsae ?
9. Quō animō servum sequor ?
10. Quid vidi triclinium ingrēssus ?

### B (3)

1. Quō ordine dispositi sunt lecti ?
2. Salūtātis convivis quid faciō ?
3. Cūius carmen dēclāmō ?
4. Quantō opere amābat passerem Lesbia ?
5. Quid faciēbat passer ?
6. Quō abiit passer ?
7. Cūr rubent puellae oculi ?
8. Quōmodo carmen dēclāmāvi ?
9. Cūius carmen postea recitō ?
10. Quis erat Issa ?

### B (4)

1. Quālis erat Issa ?
2. Quid putābis si queritur Issa ?
3. Quō cōsiliō pictā tabellā Pūblius Issam exprimit ?
4. Quid rogant convivae ?
5. Quāle praemium accipiō ?
6. Expōne quō ordine edenda appōnantur.
7. Dēscribe triclinium et lectōs.

8. Dēscribe Lesbīae passerem.
9. Quōmodo cōgnōscere possumus Issae similem esse tabellam?

C (2)

1. Quid facere solēmus in tricliniō? Quid in ātriō?
2. Cūr secundae mēnsae ita appellantur?
3. Quis erat Orcus?
4. Quid significat *catella*?

Iter.

B (1)

1. Brundisiō relictō ubi habitāmus?
2. Quid dicit Horātius de eis qui iter faciunt?
3. Cūr Rōmam profecti sumus?
4. Quōmodo portāvimus impedimenta?
5. Quantum distat Brundisium Rōmā?
6. Quō dēvertēbāmus sub noctem?
7. Quālis erat prima pars itineris nostri?
8. Quid igitur nobis accidit?
9. Quālis est panis Canusii?
10. Quid pretiō venit eō in oppidō cuius nōmen memoriā excidit?

B (2)

1. Quid ego hic feci?
2. Quid fecerunt pater et māter?
3. Cūr ita nōminātur Beneventum?
4. Quid hic fecit hospes?
5. Quid attulerunt servi ad flammās exstinguendās?
6. Quōmodo ego et frāter Capuae lūsimus?
7. Quōmodo accidit ut sanguis ē nāsō meō efflūxerit?
8. De quō nārābat pater in itinere?
9. Quōmodo rem publicam restituit Fabius Māximus?
10. Dēscribe lūsum quem digitis micantēs ludimus.

### A (1)

Scribe persōnāliter :—

1. Turbātur per domum.
2. Clāmātur.
3. Ululātur.
4. Concursum est ad dēversōrium.
5. Pūgnātum est ācriter.

Scribe aliter :—

6. Servi aquam attulērunt ad flammās exstinguendās.
7. Lūsum eō.
8. Pater et māter dormitum iērunt.
9. Cubitum ibimus.
10. Impedimenta colligimus ad iter faciendum.

### A (2)

Rescribe hās sententiās cum cōiūctiōne ‘cum’ in locō vocābuli ‘quia’ :—

1. Tablinum intrāvī quia patrem invenire volēbam.
2. Togam praetextam gerēbat quia speciem praetōris prae sē ferre volēbat.
3. Discessimus quia satis ēderāmus.
4. Tacui quia magistrum videram.
5. Ad dēversōrium dēvertimus quia itineris nō staedēbat.
6. In lūdō hiābam quia nōn satis dormieram.
7. Quia fessus eram mātrem orāvī ut mihi cubitum ire liceret.
8. Abiī quam celerrimē quia māter mihi veniam dederat.
9. Magistrum timēbam quia librum meum amiseram.
10. Tabernam petiit quia ieiūnus erat.

### B (3)

1. Quis Fundis nōs excēpit ?
2. Quālis erat hic praefectus ?

3. Quid māter nōbīs nārrābat dum Fundīs discēdimus?
4. Cūr iūssit Iūppiter omnēs avēs convenire?
5. Quālem creatūrus erat rēgem?
6. Quid igitur fēcit grāculus?
7. Quālem speciem prae sē ferēbat?
8. Quid factūrus erat Iūppiter?
9. Quid fēcērunt cēterae avēs?
10. Et quid grāculō accidit?

C (1)

1. Quid significat vocābulum *clitellae*?
2. Cūr ita nōminātur dēversōrium?
3. Quid est culīna?
4. Quā in rē vehimur in itinere?
5. Cūr ita nōminātus est Q. Fabius Māximus Cūctātor?
6. Quid facit praetor?
7. Quāli habitū amicitur?
8. Cūr favendum est linguīs apud sacrificium?
9. Quid est conventus hominum?
10. Quid facit caupō?

Iūppiter rēgem avium creāre voluit.

A (3)

Hīs in sententiīs insere verbum omīssum:—

1. Accidit ut Iūppiter rēgem avium creāre . . .
2. In eō erat ut Iūppiter rēgem avium . . .
3. Nullō modō fieri potest ut Iūppiter rēgem avium . . .
4. Iūppiter nōn efficere potuit ut rēgem avium . . .
5. Quōmodo frēbat ut Iūppiter rēgem avium . . . ?
6. Avium interest ut Iūppiter rēgem avium . . .
7. Restat ut Iūppiter rēgem avium . . .
8. Accidit ut Iūppiter grāculum rēgem factūrus . . .

9. Nullō modō fieri poterat ut Iūppiter grāculum rēgem . . .

10. Accidit ut cēterae avēs propriam singulae plūmam grāculō . . .

#### B (4)

1. Fābulā dē grāculō nārrātā, quid rogāvit frāter meus?
2. Quid deinde ego rogāvi?
3. Quid māter respondit?
4. Quid dēmōstrāvit fābula?
5. Cūr ego et frāter fābulam reprehendimus?
6. Quale oppidum erat Ānxur?
7. Quōmodo inde iter fēcimus?
8. Cūr dormīre nōn poterāmus?
9. Quid māne experrēcti sēnsimus?
10. Quid igitur fēcit pater?

#### A (4)

Cōniunge in ūnum hās binās sententiās additō prōnōmina relātīvō:—

1. Praemium tibi dabō ; putō tē esse praemiō dignum.

2. Iūppiter grāculum avium rēgem factūrus erat ; putābat eum dignissimum esse.

3. Magister reprehendit puerum ; putāvit eum nōn attentō esse animō.

4. Mendicō cibum dedi ; putāvi eum ēsurire.

5. Praefectum irridēbāmus ; putābāmus eum esse glōriōsum.

6. Magistrum timēmus ; putāmus eum esse Irācundum.

7. Magister mē laudat ; putat mē bene fēcisse pēnsū meum.

8. Magister mē laudāvit; putāvit mē bene fēcisse pēnsū meum.

9. Magister irascēbātur; putābat discipulōs lūdere.

10. Magister ā frātre meō poenās sūmit; putat eum esse Ignāvum.

#### A (5)

Fenestra mihi aperienda est.

*vel* Oportet mē aperīre fenestram.

Omnibus est dēscendendum.

*vel* Oportet omnēs dēscendere.

Scribe aliter :—

1. Iānua mihi claudenda est.
2. In lūdō nōbīs est discendum, nōn lūdendum.
3. Iter nōbīs faciendum erat.
4. Rōmānis puerīs primā lūce ad lūdum eundum erat.
5. Oportet mē clārā vōce loqui.
6. Oportet tē pēnsū tuum facere.
7. Oportuit nōs tacēre.
8. Oportuit eōs pecūniam solvere.
9. Festinandum erat omnibus.
10. Hic liber omnibus puerīs est recitandus.

#### B (5)

1. Estne Rōma similis Brundisiō ?
2. Ad portam Capēnam quid oportuit omnēs facere ?
3. Quando per viās urbis licet equīs vehi ?
4. Cūr nōbīs tamen diē licuit ?
5. Ubi villam habēbat patris mei amicus ?
6. Cūr in hortōs cēnāti exiimus ?
7. Quālia dixit Mārtialis pauca sua iūgera esse ?
8. Quid vidēre potuimus ex hōc locō ?
9. Cūr in tacente essedō vehitur gestātor Flāminiae ?
10. Cūr cupiebāmus otiō nostrō frui ?

## C (2)

1. Quōmodo sunt culicēs nōbīs incommodō ?
2. Quālis est homo vīnō madidus ?
3. Cūr stertunt nōnnūllī hominēs dum dormiunt ?
4. Quid fert quercus ?
5. Quālibus vehiculīs ūtimur in itinere faciendō ?
6. Quid faciunt helciāriī ?
7. Quālis est hospes cōmis ?
8. Quando ōtium agimus ?
9. Quando negōtium agimus ?
10. Quid propriē significat *carina* ?

## Rōma.

### B (1)

1. Ubi situm est forum Rōmānum ?
2. Ubi est Iāniculum ?
3. Quid est in forō ?
4. Cūr in lacum dēsiluit Curtius ?
5. Cūr vehuntur ducēs per Viam Sacram in Capitōlium ?
6. Ubi aguntur cursūs equōrum ?
7. Ubi nōs lavāmus ?
8. Quō in locō pūgnant gladiātōrēs ?
9. Cūr ita nōminātur forum boārium ?
10. Ubi spectāmus lūdōs scaēnicōs ?

### A

Scribe cum tempore perfectō verbi principālis :—

1. Vereor nē taedeat tē Rōmae.
2. Timeō nē fessus sis.
3. Nōs discipulī verēmur nē magister irascātur.
4. Timent nē gladiātōrēs sē laedant.
5. Timet nē in balneīs summergātur.

Scribe cum tempore praesentis :—

6. Timēbāmus ut possēmus emere holera.
7. Timēbam nē orātiōnem habēret.
8. Verēbar nē in colle āscendendō lāberētur rēda.
9. Verēbāmur ut possēmus rānam in palūde invenīre.
10. Veritī sunt omnēs nē multitudō hominum lintrem dēmergeret.

### B (2)

1. Quid rogāvi eum qui ridēbat dum ego titulum fronti domūs affixum perlegō ?
2. Quid mihi dixit ille de domō ?
3. Quāle dixit esse simulācrum ?
4. Quid dixi cum audiissem philosophum hanc domum condūxisse ?
5. Quid postrīdiē putābam cum fūnus vidērem ?
6. Cūr poposcit philosophus cērās, stilum, lūmen ?
7. Quid audivit mediā nocte ?
8. Quid faciēbat effigiēs ?
9. Postquam philosophus locum, quem dēmōstrāverat effigiēs, effōdit, quid invēnit ?
10. Quid deinde fecit ?

### C

1. Quid fit ex rostris ?
2. Quid accidit in Basilicis ?
3. Quid faciunt negotiātōrēs ?
4. Ubi est Subūra ? Quālēs hīc habitant ?
5. Quid est forum holiōrium ?
6. Quis locat domum ?
7. Quid est contrārium verbi 'locō' ?
8. Cūr prōscribimus domōs ?
9. Quid est nēnia ?
10. Quando exsequiās Imus ?



## Nocturna Lemūria.

### B (1)

1. Cūr nōn putat pater et apud nōs esse mānēs?
2. Cūr celebrat Nocturna Lemūria?
3. Cūr orāvi mātrem ut ad mediam noctem mihi liceret pervigilāre?
4. Quid fēcit mātēr?
5. Quando surrēxit pater?
6. Cūr faciēbat sīgnum sacrum dum per domum ambulat?
7. Quōmodo faciēbat hoc sīgnum?
8. Quid deinde fēcit?
9. Quid dīcēbat dum fabās suprā umerum iacit?
10. Quid putant hominēs hīs fabīs accidere?

### B (2)

Dēscribe Nocturna Lemūria.

### C

1. Cūr ita nōminātur mēnsis Māius?
2. Quid est digitus salūtāris?
3. Quōmodo appellantur cēteri digiti?
4. Cūr lūrida est umbra?
5. Quid propriē significat *fulcrum*?
6. Ad quid hominēs efferimus?
7. Quid est sāga?
8. Quō aliō modō appellantur lemurēs?
9. Quālis est claudus?
10. Quid est cyathus?

Dē mānibus.

### B

1. Cūr putat Propertius mānēs esse?
2. Quālis ei vidēbātur Cynthia?

3. Cūr nōnnumquam condiscipulī mē irrident ?
4. Quālis erat patris amicus quī rūrī habitābat ?
5. Quis eum vesperī vīsīt ?
6. Cūr nōn poterat cyathum quaerere ?
7. Quid rogāvit advena ?
8. Quid respondit alter ?
9. Quid deinde dixit advena ?
10. Quid praecipuē imperāvit ei ut faceret ?

#### Dē somniis.

##### B

1. Num omnia sunt somnia vĕra ?
2. Utrā ex portā vĕrae veniunt umbrae ?
3. Quālis est porta altera ?
4. Quid hāc exit ?

#### Somnium vĕrum.

1. Quid fĕcĕrunt duo Arcades ?
2. Quō dĕvertĕrunt ?
3. Quid deinde fĕcĕrunt ?
4. Cūr alter alterum ōrāvit ut sibi subveniret ?
5. Num alter alterī subvenit ?
6. Cūr recubuit ?

##### B (2)

1. Quid alter alterum ōrāvit ubi iterum cubiculum visus est intrāre ?
2. Quid sibi accidisse nārrāvit ?
3. Quid ex alterō petiit ?
4. Quid māne fĕcit alter ?
5. Quid ē bubulcō quaesivit ?
6. Quid fĕcit bubulcus ?
7. Quid mortuō hominī accidit ?
8. Quid deinde accidit ?

9. Hāc nārrātā fābulā quid dixit frāter meus?

10. Quōmodo potuit pater prōverbium frātri meō expōnere?

B (3)

Scribe sine librō fābulam dē somniō verō.

Trium somniantium fābula facēta.

B (1)

1. Cūr ad templum profecti sunt comites?
2. Quid eis prōgredientibus accidit?
3. Quantam ad inopiam redacti sunt?
4. Quāle cōsiliū iniērunt urbāni?
5. Cūr posuerunt pānem prope ignem?
6. Quid deinde prōposuerunt?
7. Cūr ex igni pānem semicoctum extraxit rūsticus?
8. Quid deinde fecit?
9. Quid fecit alter negotiātor?
10. Quid alteri dixit?

B (2)

1. Quid respondit alter negotiātor?
2. Quibus auditis, quid fecit rūsticus?
3. Cūr eum excitaverunt urbāni?
4. Quid rogavit rūsticus?
5. Quid responderunt urbāni?
6. Quid deinde rogavit rūsticus?
7. Quid responderunt urbāni?
8. Deinde quid nārravit rūsticus?
9. Hāc audita fābulā quid dixit frāter meus?
10. Quālis est fābula?

B (3)

Scribe sine librō dē tribus somniantibus fābulam.

C

1. Quid est viaticum ?
2. Quid est contrarium verbōrum *dēficere* ? *inopia* ?
3. Quālis est negotiātor ?
4. Quālis fābula est fābula facēta ?
5. Quid est fār ?
6. Quālis puer praemium accipit ?
7. Quid interest inter Elysium atque Tartarum ?
8. Quid est dolus ?
9. Unde negant poētae quemquam redire ?
10. Quis est redux ?

**Causae somniōrum.**

B

1. Quid dē somniis apud Tullium in lūdō recitābāmus ?
2. Quibus auditis quid ego feci ?
3. Quid respondit magister ?
4. Quid mihi faciendum dedit ?
5. Quid accidit venātōri somniantī ?
6. Quid iūdicibus ?
7. Et aurigae ?
8. Et poētae ?
9. Cōsentitne magister poētae ?
10. Quid putāvit Lūcius dē magistrō suō ?

**Magister laqueō suō captus.**

B

1. Quid cauidici videntur in somniis agere ?
2. Quid imperātōrēs videntur in somniis agere ?
3. Quid nautae videntur in somniis agere ?
4. Quando saepenumērō discere taedet puerōs Rōmā-  
nōs ?

5. Quōmodo et discipulis prōdest magistrī admirātiō poētārum ?

6. Quando ē lectulō puerō Rōmānō est surgendum ?

7. Quid sēcum portābant puerī Rōmānī cum lūdum peterent ?

8. Quā rē decolorēs frunt libri ?

9. Quid Lūcius rogāvit magistrum māne lūdum intrantem ?

10. Quid deinde fēcit Lūcius ?

### C

1. Quid est mēta ?

2. Quis est causidicus ?

3. Quid est fuligō ?

4. Quid facit calculātor ?

5. Quid facit notārius ?

6. Quae sunt scēptra paedagōgōrum ?

7. Quando ardet Sirius ?

8. Quis erat Marsyas ?

9. Quid accidit Idibus Octōbribus ?

10. Quid significat prōverbium 'cornicem oculōs cōnfigere' ?

### Colloquium cum patre.

#### B (1)

1. Cūr iterum quaesivī patrem meum ?

2. Quid eum rogāvī ?

3. Quid mē rogāvit pater ?

4. Quid ego respondi ?

5. Cūr nōn poterat pater dē somniis loqui ?

6. Quid prōmīsīt pater sē facturum esse ?

7. Intereā quid fēcī ?

8. Quid timēbat Suētōnius Tranquillus ?

9. Quid oravit patrem meum ?
10. In somniis interpretandis quid maximè refert ?

B (2)

1. Quale somnium percipit pater meus ?
2. Quali in iudicio erat acturus ?
3. Sed quomodo cessit actio ?
4. Quid est cautissimi cuiusque praeceptum ?
5. Quid interest inter iudicium centumvirale atque iudicium quod Suetonius Tranquillus agebat ?

C

1. Quid est tablinum ?
2. Quid continent foruli ?
3. Cur nonnumquam petunt homines ut actio differatur ?
4. Quomodo appellatur socrus maritus ?

B

1. Hanc epistolam recitata, quid dixi me velle scire ?
2. Qua re adductus est pater ut crederet esse phantasmata ?
3. Quid accidit Curtio Rufo dum in porticum spatiatur ?
4. Quid dixit se esse haec figura ?
5. Quid de Curtio Rufo dixit ?
6. Quid accidit ei dum in nave egreditur ?
7. Cur implicitus morbo omnem spem deposuit ?

**Mater mente turbata irruit.**

B (1)

1. Quid rogavit mater mea ubi patrem interpellavit ?
2. Quis erat Davus ?
3. Cur non facere potuit mater quoniam Davo crederet ?

B (2)

Narra quid Curtio Rufo acciderit.

## A

Verte in tempus perfectum :—

1. Nōn facere possum quīn ei crēdam.
2. Nēmo dubitat quīn diligēns sim.
3. Nōn dubium est quīn Iracundus sit magister.
4. Magister nōn obstat nōbīs quīn lūsum eāmus.
5. Magister nōbīs obstat quōminus lūsum eāmus.

Et in tempus praesēns :—

6. Nōn facere potuit discipulus quīn ridēret.
7. Nēmo dubitāvit quīn vērā nārrāret Dāvus.
8. Nōn dubium erat quīn glōriōsus esset praefectus.
9. Nēmo mē impedīvit quīn domum redīrem.
10. Quis mē impedīvit quōminus domum redīrem ?

## B (3)

1. Quid sibi vīsus est cernere Dāvus dum in lectulō iacet ?

2. Quid effēcit ut somniō crēderet ?
3. Primā luce quid vidit ?
4. Quid mihi accidit cum haec audiissem ?
5. Cūr simulāvī mē summō terrōre esse affectum ?
6. Potesne expōnere quid rē vērā Dāvō acciderit ?

## Laqueō meō captus.

### B (1)

1. Quid mēcum reputābam dum in lectulō iaceō ?
2. Quid cōstitutū facere ?
3. Quid prōmisit Mārcus sē factūrum esse ?
4. Quid imperāvit nōbīs circum sepulcrum saltantibus ?

### B (2)

Nārrā quid Dāvō acciderit.

B (3)

Nārrā quōmodo cōnātī sīmus Mārcō persuādere esse mānēs.

Fābula dē Gabiēnō.

B

1. Quis erat Gabiēnus ?
2. Quid ei accidit ?
3. Cum advesperasceret quid fēcit ?
4. Cūr Pompēium videre voluit ?
5. Quid amīcis Pompēi nārrāvit Gabiēnus ?

Alia fābula inter cēnam nārrāta.

B (1)

1. Quid Corfidiō accidit ?
2. Tēstamentō apertō quid fēcit frāter eius ?
3. Quid dixit alter, plangentium sonitū concitus ?
4. Quid orāvit ?
5. Quid nūntiāverunt domesticī ?

B (2)

1. Hāc nārrātā fābulā quid facere pater servōs iūssit ?
2. Quōmodo rēgnum vīnī sortimur ?
3. Quid contigit patrī meō tālōs iacientī ?
4. Quis arbiter bibendī est creātus ?
5. Quid servīs imperāvit ut facerent ?
6. Quid avum meum rogāverunt servi ?
7. Quā ratiōne vīnum bibimus ?

Patruus meus aliquid nārrat.

B (1)

1. Cūr putāvit patruus meus sordidum et sumptuōsum esse Lupercum ?

2. Cūr aliud genus vīnī amīcis, aliud libertis, appōnēbat Lupercus ?



3. Quōmodo sine māgnō pretiō Silius omnibus eadem appōnere potuit ?

B (2)

Nārrā quid patruō meō acciderit apud Lupercum cēnantī.

A (1)

Rescribe hās sententiās antepositō aut *nōn multum abest* aut *haud multum aberat* in locō adverbii *paene*.

1. Paene in flūmen cecidit.
2. Fenestram paene frēgimus.
3. Paene adest.
4. Paene adsunt fēriae.
5. Hominem paene interfēcit.
6. Magister paene irascitur.
7. Paene perfēci.
8. Rōmam paene pervēnimus.
9. Hōra paene praeteriit.
10. Crūs paene fractum est.

A (2)

Scribe in tempore perfectō:—

1. Magister discipulis persuādet ut attentō sint animō.
2. Magister facile persuādet pueris ut domum redeant.
3. Nēmo mihi persuādēre potest ut mentiar.
4. Quis ignāvō persuādēre potest ut operī incumbat ?
5. Quis avārō persuādēre potest ut pecūniam largiātur ?

Scribe in tempore praesentī:—

6. Nōbīs persuāsum est ut abiremus.
7. Persuāsit mihi ut redirem.
8. Nēmo ei persuādēre potuit ut pecūniam redderet.
9. Mārcō persuāsimus ut in sepulcrō dormiret.
10. Illis persuāsi ut mihi crēderent.

C

1. Quis suō captus est laqueō ?
2. Quālis est classiārius ?
3. Quantum patrimōni accipit herēs ex asse ?
4. Quid iacimus ē fritillō ?
5. Quōmodo fuligine tēcta fit vini amphora ?
6. Cūr pice adstringebātur cortex ?
7. Quantum interest inter cyathum et amphoram ?
8. Quid est crātēra ?
9. Quis est libertus ?
10. Quāle est dictum facētum ?

Fābula dē Thrasyllō.

1. Cūr nōn poterat Thrasyllus Charitae persuādere ut sibi nūberet ?
2. Quid igitur facere cōstituit ?
3. Quālēs ferās numquam patiēbātur Charitē maritum suum vērārī ?
4. Cūr unā profecti sunt Thrasyllus et Tlēpolemus ?
5. Quid ē mediā silvā exsurrexit ?
6. Quālis erat fera ?
7. Quōmodo canēs interfecit ?
8. Quōmodo deinde effūgit ?
9. Quōmodo Tlēpolemum allocūtus est Thrasyllus ?
10. Quid deinde fecit uterque ?

B (2)

1. Aprum cōsecūtus quid fecit Thrasyllus ?
2. Quid equō accidit ?
3. Deinde aper quid fecit ?
4. Quid orāvit Tlēpolemus ?
5. Sed Thrasyllus quid fecit ?
6. Tlēpolemō interfectō quid fecerunt servi eius ?
7. Intereā quid simulābat Thrasyllus ?

8. Quid fēcit Charitē cum audīvisset Tlēpolemum esse mortuum ?

9. Quōmodo servī eam domum reportāvērunt ?

10. Postea quid frustrā cōnābatur Thrasyllus facere ?

### B (3)

1. Fūnere ductō quid ēgit Charitē ?

2. Quid dē eā crēderēs ?

3. Cūr hoc crēderēs ?

4. Quid tandem ei persuāsit Thrasyllus ?

5. Sed quid deinde eam flāgitābat ?

6. Cum ab hōc prōpositō abhorreret Charitē quid facere cōnābatur ?

7. Quid ei accidit tālia recordanti ?

8. Quid dixit umbra ?

9. Hīs dictis quid cōstituit Charitē facere ?

10. Quid igitur Thrasyllum iūssit facere ?

### B (4)

1. Quid dedit ei cubiculum ingressō ?

2. Deinde quid fēcit Charitē ?

3. Nūdō arreptō gladiō quō sē prōripuit ?

4. Quid apud sepulcrum fēcit ?

5. Hīs rēbus cōgnitis quid putābat Thrasyllus ?

6. Quid igitur fēcit ?

7. Quid clāmābat ?

8. Quōmodo mortem sibi cōscivit ?

9. Hāc nārrātā fābula quid dixit alius conviva ?

10. Quid omnēs reliqui flāgitābant ?

### C

1. Quam pater tuus in mātirimōnium dūxit ?

2. Cui nūpsit mātēr ?

3. Quālēs sunt canēs vēnatici ?

4. Quid facimus in latebris ?

### Simōnidēs poēta.

#### B

1. Quid fēcit Simōnidēs in litore ?
2. Quid eum monuit umbra ?
3. Cūr hoc eum monuit ?
4. Itaque quid fēcit Simōnidēs ?
5. Quid accidit eis qui iam solverant ?
6. Cūr gāvīsus est Simōnidēs ?
7. Quōmodo grātiās ēgit prō tam praeclārō beneficiō ?
8. Quid ego dē hāc fābulā dixi ?
9. Quid respondit fābulae dē Thrasyllō auctor ?
10. Cui quid dixit is qui dē Simōnide nārrāverat ?

### Comitēs Ulixis.

#### B

1. Ēversō iam Īliō ubi appulsus est Ulixēs ?
2. Quid Temessae accidit unī ex comitibus Ulixis ?
3. Num Ulixēs cōsilium iniit ut mortem eius ulciscerētur ?
4. Quid postea Temessēnsibus accidit ?
5. Cūr Delphōs miserunt nūntium ?
6. Quid respondit Apollō ?
7. Quando Temessam vēnit Euthymus ?
8. Quid orāvit Euthymus cum dē virgine sacrificandā audiisset ?
9. Quid in templō accidit ?
10. Cūr adeō illūstrēs erant Euthymi nūptiae ?

### Caesar Rubicōnem trānsit.

#### B

1. Quid dubitāvit Caesar ?
2. Quid post sōlis occāsū fēcit ?
3. Lūminibus vehiculi extinctis quid ei accidit ?

4. Quōmodo sub lūcem pedibus evāsīt ?
5. Deinde quō contendīt ?
6. Cum reputāret quantum mōlīrētur quid adstantibus dīxit ?
7. Quid repente appāruit ?
8. Cūr cōcurrērunt omnēs ?
9. Quid deinde imāgō fēcīt ?
10. Quid dīxit Caesar ?

### Cubitus eō.

#### B

1. Quid timēbam dum fābulae narrantur ?
2. Dum pater nārrat cūius rei mihi cōnsciū eram ?
3. Quis erat Valerius ?
4. Quid vīdī eum facere ?
5. Cūr hiāre incēpī ?
6. Quid mihi dīxit pater ?
7. Cūr plerumque cubitus ire nōlō ?
8. Cūr illō tempore nōn aegrē ferēbam mē dīmīttī ?
9. Quālis numquam potest serēnus esse ?
10. Quid dicit Horātius de talibus ?

### Dionysius et Damocles.

#### B

1. Quis erat Dionysius ?
2. Quid in sermōne commemorāvit Damocles ?
3. Quid eum rogāvit Dionysius ?
4. Quid deinde iūssit servos suos facere ?
5. Quales iūssit ad mensam consistere ?
6. Quid oportuit hos facere ?
7. Describe cenam totumque apparatus.

8. Mediam inter cēnam quid accidit ?
9. Quae cum Dāmoclēs vidēret quōmodo sē gerēbat ?
10. Quid dēnique orāvit tyrannum ?

### C

1. Quid interest inter iūrgium et rīxam ?
2. Quid in pīstrīnō facimus ?
3. Quālis via est trāmes ?
4. Quid significat *harundō* ? Significatne alia ?
5. Quōmodo āleā ludimus ?
6. Quid interest inter avunculum et patruum ?
7. Quid faciunt assentātōrēs ?
8. Quāle est aurum caelātum ?
9. Quid est lacūnar ?
10. Quid est strāgulum textile ?

### Fūnus.

#### B (1)

1. Cūr pater nōs iūssit vestēs mūtāre ?
2. Quālis erat avus meus ?
3. Quid faciēbat quotiēns eum visēbam ?
4. Quando mortem obiit ?
5. Maritō mortuō quid primum fēcit avia mea ?
6. Quī sunt pollīctōrēs ?
7. Quid fēcērunt hī postquam cadāver humi depōsuērunt ?
8. Quae cum gererentur quid faciēbat uxor ?
9. Deinde cum mūnera sua cūrāvissent quid fēcērunt pollīctōrēs ?
10. Quibus factīs quid fēcērunt necessārii ?

#### B (2)

1. Cūr trientem orī cadāveris imposuērunt ?
2. Quid postrēmō est factum ?

3. Cūr ita nōminantur vespillōnēs ?
4. Quis pompam ordinābat ?
5. Cūr aderant praeficae ?
6. Quid faciēbat archimīmus ?
7. Ut quid putāret frāterculus effēcit archimīmus ?
8. Quālis erat roguS extrūctus ?
9. Cadāvere rogō impositō quid fēcērunt necessārii ?
10. Et quid fēcit vātēs ?

**Tēstāmentum et līs inde orta.**

**B (1)**

1. Tēstāmentō apertō quid invenimus ?
2. Quid erat patris hērēditās ?
3. Cūr molestiae initium nōbīs erat ?
4. Quid primum cōnātus est pater facere ?
5. Quid fēcit pater cum Libanus in iūs ire recūsāvisset ?
6. Quid deinde fēcit Libanus nē in iūs iret ?
7. Quid igitur fēcit pater ?
8. Cūr dēnique Libanus domō est āgrēssus ?
9. Cum ad forum perventum est quid accidit ?
10. Quid orāvit Libanus ?

**B (2)**

1. Cūr lēgulēium arcessivit pater ?
2. Cūr vadēs poposcit ?
3. Quid prōmīsit pater sē factūrum esse sī fundus sibi redditus esset ?
4. Posterō diē quid putāvit cum nōndum adesset Libanus ?
5. Cūr postulāvit ut Libanus satisdaret ?
6. Quid spopondit uterque ?
7. Quid dixit māter inter cēnam ?
8. Quōmodo iūrāvērunt iudicēs ?

9. Quāli habitū amictus est praetor ?
10. Quibus verbis fundum patri addixit ?

Rūs itur.

B

1. Posterō diē quid dixit pater ?
2. Cūr grātum mihi vidēbātur esse rūs ?
3. Quālia incommoda Iuvenālis dicit urbi inesse ?
4. Quid nobis accidit dum per vicōs vehimur ?
5. Cūr dicit Horātius rusticōs esse beātōs ?
6. Quando ad fundum nostrum pervēnimus ?
7. Quis nōs excēpit ?
8. Prānsus quid feci ?
9. Cūr beātus mihi vidēbātur esse vilicus ?
10. Quōmodo intellēxi eum multum errāvisse ?

C

1. Cūr ita nōminātur diēs fāstus ?
2. Qui erant recuperātōrēs ?
3. Quid est sella curūlis ?
4. Quid est metrēta ?
5. Quid gūtō inest ?
6. Quid faciēbant Rōmāni strigilibus ?
7. Quid est pōmērium ?
8. Quid est faenus ?
9. Quid edēbant Pŷthagorēi ?
10. Quid propriē significat *lacerta* ?

Dē gruibus.

B

1. Cūr abeunt gruēs ex Aegyptō ?
2. Quōmodo per āera vehuntur ?
3. Cūr fluctuant in āere ?
4. Cūr in ore tenent lapidem ?



### Dē cervīs.

B

1. Cūr Rhēgium trāsmittunt cervae ex Sicilia?
2. Cūr accidit ut dēficiant?
3. Quāle igitur remedium excōgitant?
4. Quid faciunt cum p̄ma cerva dēfatigatur?
5. Cūr simulāvī mē vilicō crēdere?
6. Quid posterō diē fēci?

### Dolus piscātōrum.

B

1. Cūr Syrācūsās sē cōtulit Canius?
2. Cūr voluit hortōs emere?
3. Quis erat P̄thius?
4. Quid fēcit cum audiisset Canium velle hortōs emere?
5. Cūr ad sē vocāvit piscātōrēs?
6. Quid postridiē vidit Canius in hortis?
7. Quid igitur voluit facere?
8. Quanti ēmit hortōs?
9. Quid posterō diē fēcit?
10. Deinde quid accidit?

### Ludī magister scelerātissimus.

B

1. Quid solēbant Falisci facere dē pueris ēducandis?
2. Quis ērudiēbat p̄ncipum liberōs?
3. Cūr solēbat puerōs ante urbem prōducere?
4. Quōmodo inter hostium statiōnēs prōgressus est?
5. Quid Camillō dixit?
6. Quid respondit Camillus?

7. Quid pueris dedit ?
8. Cūr hās rēs pueris dedit ?
9. Quālis societas erat inter Rōmānōs et Faliscōs ?
10. Adversus quōs habēbant Rōmānī arma ?

### Physiognōmōn.

#### B

1. Quid facere potest physiognōmōn ?
2. Quid magistrum nostrum orāvit Zōpyrus ?
3. Quid nōbis imperāvit magister ?
4. Cūr nōn facere potuit magister quān Zōpyrō grātulārētur ?
5. Quid deinde Zōpyrus magistrō persuāsit ?
6. Cūr nōn potuit audire quid diceret dum caput magistrī pertractat ?
7. Quid igitur fecit ?
8. Cūr nōn invēnit quid dixisset ?
9. Quid deinde fecit magister ?
10. Quid semper rogābāmus magistrum quotiēns molestiam ei volēbāmus afferre ?

#### C

1. Quid facit argentārius ?
2. Quid est cymba ?
3. Quāles sunt hortī instrūcti ?
4. Quid significat *nōmina faciō* ?
5. Cūr opus est scalms in cymbā ?
6. Quid agimus feriis ?
7. Cūr nautis opus est saburrā ?
8. Quid significat *macte* ?
9. Quālis est physiognōmōn ?
10. Quālis est tristis magister ?

## Advena.

### B

1. Cum ad villam rediissem quid invēnī ?
2. Cūr vēnerat advena ?
3. Quālis erat ille ?
4. Quid ōlim fēcit cum nōn multum abesset quīn com-  
militō quīdam interficerētur ?
5. Cūr voluī esse miles ?
6. Quid post cēnam rogāvī patrem ?
7. Quid respondit pater ?
8. Cūr bella longinqua gerere cōguntur nostrī ?
9. Cūr Britannōs oppūgnāvit C. Iulius Caesar ?
10. Quid māximē rei pūblicae interest ?

## Pyrrhī medicus.

### B

1. Cūr grātiās advenae ēgi ?
2. Cūr omnēs postrīdiē convēnimus ?
3. Quae cum vīdisset quid dixit Sulpicius ?
4. Cui quid respondit frāter meus ?
5. Quid ōlim fēcit Pyrrhus ?
6. Cūr Apollinem cōsultuit ?
7. Quid respondit Apollō ?
8. Quō respōnsō audītō quid fēcit Pyrrhus ?
9. Inter quōs erat dē summō imperiō certāmen ?
10. Quid prōmīsit perfuga ?

## Mārcus Atilius Rēgulus.

### B (1)

1. Quālis erat M. Atilius Rēgulus ?
2. Contrā quōs pūgnāvit ?
3. Ā quō victus est ?

4. Cūr Rōmam mīssus est ?
5. Quid prōmīsit sē factūrum esse sī nihil perfēcisset ?
6. Quid Rōmānīs persuāsit ?
7. Quid dē Carthāginiēnsibus dixit ?
8. Quid dē sē ipsō ?
9. Quid eī cōnātī sunt Rōmānī suādere ?
10. Quid respondit ? Quid postea eī accidit ?

#### B (2)

1. Cūr dissēnsit Rēgulus condiōnibus ?
2. Quid dixit sē vīdisse in dēlūbrīs Pūnicīs ?
3. Quando erit ille fortis qui sē hostibus perfīdis crēdidit ?
4. Cūr ab sē nātōs parvōs remōvit Rēgulus ?
5. Cum ut exsul properāret Carthāginem quid sciēbat ?

#### C

6. Quid est fūcus ?
7. Quibus rēbus cervās capimus ?
8. Quid facit tortor ?
9. Quae sunt clientum negōtia ?
10. Quis litem driūdicat ?

### Theātrum.

#### B (1)

1. Ubi sēdimus in theātrō ?
2. Quibus licet hīs in ōrdinibus sedere ?
3. Quid facit dēsīgnātor ?
4. Quālis erat Nannēius ?
5. Cūr timēbat dēsīgnātōrem ?
6. Cūr dē eō carmen scrīpsit Mārtialis ?
7. Cum ad ultimam sēdem perventum esset quid fēcit Nannēius ?
8. Cūr hoc fēcit ?

9. Ita mihi risum mōvit ut quid facere cuperem ?
10. Cūr putō vōs quoque carmen velle audīre ?

B (2)

1. Quid in theātrō agēbātur ?
2. Quōmodo intellēxi tragoediam nōn placēre spectātoribus ?
3. Quid poposcērunt spectātōrēs ?
4. Quid trāns scaenam cucurrit ?
5. Quid mihi accidit omnia haec spectanti ?
6. Quid aulaeō erat intextum ?
7. Quid putāvi dum aulaeum tollitur ?
8. Quōmodo invēni gigantes nōn esse vivōs ?
9. Quid est cucullus ?
10. Quis erat Lēitus ?

Dē alcibus.

B (1)

Adde vocābula lacūnis idōnea:—

1. Tanta erat animālium varietās ut ego — (mirārī).
2. Alcēs prō cubilibus ūtuntur — (arborēs).
3. Vēnātor animadvertit quō alcēs — (sē recipere).
4. Īnfirmae tantō pondere affliguntur arborēs ut — (dēcidere).

B (2)

Dēscribe alcēs.

C

Expōne quid significant *vēnātor*, *cubīle*, *pellis*.

Circus Māximus.

B (1)

1. Dēscribe Circum.
2. Quid facere cōnātur aurīga ?
3. Quid factum est antequam cursus fieret ?

4. Quid primum erat certamen ?
5. Quot factiones erant ?
6. Date factionum nomina.
7. Quis vicit ?

B (2)

1. Quid de aurigis dicit Horatius ?
2. Describe curruum certamen.

C

Expone tuis verbis quid significant *quadriga*, *auriga*, *factio*, *ferre palmam*.

**Leo in arena.**

B (1)

1. Quales erant bestiarii ?
2. Qualis erat leo maximus ?
3. Quid Androclō visō facit leō ?
4. Cūr servus animum recipit ?
5. Quid rogat Caesar ?
6. Quō cōsiliō Androclus in arenarum solitudines concessit ?
7. Qualem speluncam vidit ?
8. Quid pro leone facit Androclus ?
9. Quamdiū simul vixerunt ?
10. Quid pro Androclō faciebat leō ?
11. Quō cōsiliō profectus est leō ?
12. Quid intellegit Androclus ?
13. Quid dicebant hominēs Androclō et leōne visis ?

B (2)

1. Finge te esse Androclum. Describe quid in arena acciderit.
2. Qualis cibus in solitudinibus reperiri potest ?
3. Quomodo gratias leō agit ?

## C

1. Dēscribe vēnātiōnem.
2. Qui viri erant cōsulārēs ?
3. Quae erant leōnis blandīmenta ?
4. Quid significat *grātulābundus* ?
5. In latebris quid faciunt hominēs ?
6. *Spēlunca* quid significat ?

## Pugilēs.

## B (1)

1. Dēscribe pugilēs.
2. Quid fēcit Entellus ?
3. Quālēs caestūs gerēbat ?
4. Quid primō fēcērunt Entellus et Darēs ?
5. Quid faciunt servi ?
6. Cōfer Darēta cum Entellō.
7. Quid fēcērunt spectātōrēs cum Entellus prōcubisset ?
8. Quālis rediit Entellus ?
9. Quālis erat Darēs post pūgnam ?

## B (2)

1. Dēscribe pugilum pūgnam.
2. Cūr vicit Entellus ?
3. Finge tē esse Entellum et pūgnam cum Darēte dēscribe.

## C

1. Quid significat *caestus* ?
2. Ēnumerā et dēscribe corporis partēs.

## Gladiātōrēs.

## B (1)

1. Quae verba ante pūgnam solēbant clāmāre gladiātōrēs ?

2. Post illa verba quid frēbat ?
3. Quid gerēbat rētiārius ? Quid mirmillō ?
4. Cui favēbant spectātōrēs ?
5. Quid mortis signum erat ?
6. Quis interfectus est ?
7. Quid factum est mirmillōne interfectō ?

B (2)

1. Verte in orationem obliquam :—
  - (a) Moritūri tē salūtant.
  - (b) Quid mē fugis, Galle ?
  - (c) Piscārī volō.
2. Cum spectātōrēs gladiātōrem interfici vellent, quid faciēbat imperātor ?

C

1. Cūr gladiātōrēs, rētiārii, mirmillōnēs ita appellābantur ?
2. Ubi pūgnābant gladiātōrēs ?
3. *Spectāculum* cūr ita appellātur ?

Dē puerīs in Senātū.

B (1)

1. Quid puerīs nōn licet ?
2. Licēbatne antea ?
3. Quōmodo vestītī introibant ?
4. Quid rogāvit puerum māter ?
5. Quid respondit ille ? Dā ipsa verba.
6. Quōmodo animum mātris puer excitat ?
7. Quāle cōnsilium capit ?
8. Recitā senātūs cōnsultum.
9. Quōmodo sē gessit māter ubi cōnsultum audīvit ?
10. Cēterae mātrōnae quid orant ?
11. Cūr mirābantur senātōrēs ?



12. Exposuitne rem bene Papirius ?
13. Quid placuit ?
14. Quam ob rem cōgnōmen Praetextāti puerō est datum ?

B (2)

1. Quid faciēbat senātus Rōmānus ?
2. Scisne cūr puerī cum patribus in cūriam introire solitī sint ?
3. Quālis puer erat Papirius ?
4. Nārrā quid in cūriā factum sit.

C

1. Quid significat *cūria* ? Quid in cūriā faciēbant senātōrēs ?
2. Expōne quid sit mendācium.
3. Quando est puer praetextātus ?

Lūcius patrī suō salūtem dat.

B (1)

1. Quando Athēnās pervēni ?
2. Quālis erat cursus ? Quālēs erant ventī ? Quāle est mare ?
3. Quid videō in cursū ? Quid aliud ?
4. Quōmodo Athēnās Piraeō iter feci ?
5. Quōmodo sē habent amita et cōsobrīni ?
6. Quālis est urbs ipsa ?
7. Quālēs Rōmae sunt Graeci ? Quālēs Athēnis ?
8. Quid Athēnis faciam ?
9. Cūr ita faciam ?
10. Quid Propertius Athēnis fecit ?

B (2)

1. Dēscribe tuis verbis iter Lūci Piraeum factum.
2. Cūr prisci admirandī erant Graeci ?

3. Quāli vitā Athēnis fruitur Lūcius ?
4. Cūr minus placent Graeci cum Rōmae habitant ?
5. Cūr ad patrem scribit Lūcius ?
6. Quid dē Platōne, Dēmōsthene, Menandrō scis ?

C

1. Quando est ventus secundus ?
2. Quid facit nauseam ?
3. Quid significant vocābula *amita*, *cōsobrinī*, *patruus* ?
4. Aliter verte *studiis perfectis*.

Fīnis.

B (1)

1. Quid adest ?
2. Quid mē oportet facere ?
3. Quid vōbīs, quid mihi, est faciendum ?
4. Ubi iam discam ?
5. Quid discam ?

B (2)

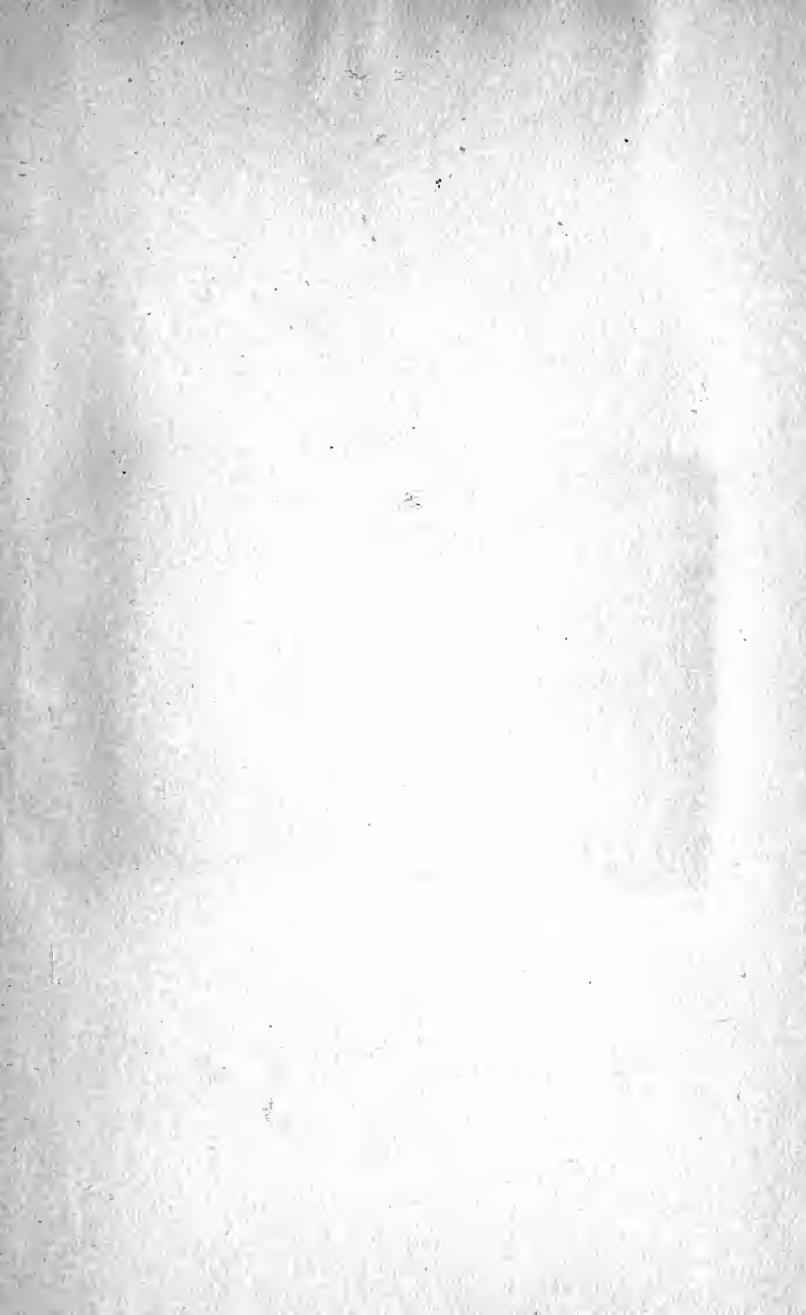
1. Quid debēs facere cum ad finem libri pervēneris ?
2. Quāles pueri dē Puerō Rōmānō discunt ?
3. Cūr Athēnis potissimum discenda est ars orātōria ?
4. Quid imperat Anglicis pueris puer Rōmānus ?

C

Quid significant vocābula *nārrātiō*, *pueritia*, *ars orātōria* ?

OXFORD : HORACE HART M.A.  
PRINTER TO THE UNIVERSITY





**14 DAY USE**  
**RETURN TO DESK FROM WHICH BORROWED**  
**LOAN DEPT.**

This book is due on the last date stamped below, or  
on the date to which renewed.

Renewed books are subject to immediate recall.

3 Feb 58 RKK	
REC'D LD	
JAN 21 1958	
FEB 12 1966 83	
JUN 9 '66 ZR80	

LD 21A-50m-8,'57  
(C8481s10)476B

General Library  
University of California  
Berkeley

*ms*  
*ms*

YB 41164

U. C. BERKELEY LIBRARIES



C045917529

291503

*Appleton & Jones*

UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

